

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

UVELJAVLJANJE ODŠKODNINE IZ NASLOVA
OBVEZNEGA ZAVAROVANJA VOZIL

Odškodnine v Sloveniji, Nemčiji in Italiji

Mentor: mag. Rudi Štravs

KOPER, 2006

INGRID PREŠEREN JANEV

POVZETEK

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo se niso uresničila pričakovanja oškodovancev, da bo prejeta odškodnina za škodo, ki jo uveljavljajo iz naslova obveznega zavarovanja vozila povzročitelja prometne nezgode, enaka odškodnini, ki bi jo prejeli v državi bivanja. Države članice EU ohranjajo suverenost urejanja odškodninskega prava. S tem in ob uporabi načela merodajnega prava po kraju nastanka prometne nezgode pa so žrtve prometnih nezgod upravičene do različnih oblik in višin odškodnin. V osrednjem delu naloge bomo spoznali posamezne vrste premoženjskih in nepremoženjskih škod, ki jim pravo v Sloveniji, Nemčiji in Italiji daje varstvo, ter predpostavke, omejitve in kriterije, ki se upoštevajo pri priznavanju škode kot odškodnine. Razlike v višini odškodnin za telesne poškodbe bomo prikazali s primeri, s primeri sodne prakse pa pokazali, da na višino odškodnine za nepremoženjsko škodo vendarle ne vpliva zgolj uporaba prava kraja nastanka prometne nezgode.

Ključne besede: odškodnina, odškodninsko pravo, oškodovanec, vrste škod, premoženjska škoda, nepremoženjska škoda

ABSTRACT

Expectations of the claimants to be indemnified under the insurance on comprehensive terms equally as in the country of living, are not being realized with the Slovenia being the member state of the European Union. Regulation of the Law of torts remains under competence of the single member state of EU. This fact and the application of the principle of applicable law upon the place of the motor accident, entitle the motor accidents' victims to the right of different heads of damages and its quantum. The central part of the thesis presents heads of pecuniary and non-pecuniary losses protected by the law in Slovenia, Germany and Italy; the assumptions, limitations and criteria which are considered in recognizing the indemnity for the suffered loss. The differences in quantum for non-pecuniary losses are presented with cases, the court practice cases in the other hand present that the indemnity for non-pecuniary loss is not influenced only by the application of the law applied in the country where the motor accident occurred.

Key words: indemnity, law of tort, claimant, heads of damages, pecuniary loss, non-pecuniary loss

UDK 368:347.4/.5(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Uveljavljanje odškodninskih zahtevkov žrtev prometnih nezgod	3
3	Pravo, po katerem se rešujejo odškodninski zahtevki iz police obveznega zavarovanja vozil	5
3.1	Opredelitev uporabe prava v zakonodaji	5
3.1.1	Uporaba načela »lex loci delicti commissi«	5
3.1.2	Uporaba prava po Haaški konvenciji.....	6
4	Splošno o načelih odškodninskega prava	9
5	Škoda.....	11
5.1	Premoženjska škoda	11
5.1.1	Stroški v zvezi s škodo na vozilu v Sloveniji, Nemčiji in Italiji.....	12
5.1.2	Izgubljeni dobiček	20
5.2	Nepremoženjska škoda – odškodnina za telesne poškodbe.....	21
5.2.1	Oblike in obseg nepremoženjske škode v Sloveniji	22
5.2.2	Odškodnina za telesne poškodbe v Nemčiji - Schmerzensgeld	27
5.2.3	Odškodnina za telesne poškodbe v Italiji – danno alla persona, danno fisico.....	31
5.3	Primerjava višine odškodnin za nepremoženjsko škodo	36
5.4	Premoženjska škoda v zvezi s telesnimi poškodbami	38
5.5	Odškodnina za telesne poškodbe obiskovalcu v državi nastanka škodnega dogodka	39
6	Zaključek.....	43
	Literatura	45
	Pravni viri.....	46
	Internetne strani	47
	Priročniki, slovarji.....	47
	Priloge	49

KRAJŠAVE

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
DDV	davek na dodano vrednost
E. C. E.	Economic committee of Europe
EGP	Evropski gospodarski prostor
EU	Evropska unija
I. P.	invalidità permanente – trajno invalidnost (trajna biološka škoda)
I. T. P.	inabilità temporanea parziale – začasno delno nezmožnost (začasna biološka škoda)
I. T. T.	inabilità temporanea totale – začasno popolno nezmožnost za opravljanje vsakodnevnih aktivnosti (začasna biološka škoda)
ISVAP	Istituto per la Vigilanza sulle Assicurazioni Private e di Interesse Colletivo
IVA	Imposta sul Valore Aggiunto
MWST	Mehrwertsteuer
OZ	Obligacijski zakonik
ZMZPP	Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku

1 UVOD

V vsakdanjem življenju preti na nas mnogo nevarnosti, pogosto v prometu, ko pešamo, kolesarimo ali se vozimo v svojem priljubljenem jeklenem konjičku. Nemalokrat nas pot vodi izven meja naše države, nemalo tujcev pot zanese k nam. Izpostavljeni smo nevarnostim in lahko se nam, ne po naši krivdi, pripeti prometna nezgoda. Nastane škoda. Kaj sedaj? Vozilo povzročitelja nezgode ima tuje registrske oznake! Nahajamo se v tujini! Kdo nam bo povrnil škodo? Kje naj uveljavljamo odškodninski zahtevek? Kakšno škodo bomo dobili povrnjeno, kolikšna bo odškodnina? Na ta vprašanja bomo odgovorili v pričujoči diplomski nalogi.

V prvem delu naloge bomo spoznali, kaj zagotavlja mednarodno avtomobilsko zavarovanje – zelena karta, kakšno zaščito nudi žrtvi prometne nezgode in v kateri državi lahko oškodovanec uveljavlja odškodnino za nastalo škodo. Spoznali bomo načelo *lex loci delicti commissi* – načelo uporabe prava države, v kateri se je prometna nezgoda zgodila in v katerih primerih se od tega načela lahko odstopi.

Pravica do uveljavljanja odškodninskega zahtevka in povrnitve škode je pravno varovan institut. Cilj odškodninskega prava je prav v zagotavljanju povrnitve škode oškodovancu. Kakšen namen ima odškodnina, ki jo prejmemo, pa je odvisno od tega, ali smo utrpeli škodo na premoženju in bomo za poškodovano stvar prejeli novo oziroma vrednosti škode ustrezno denarno odškodnino, ali pa smo v prometni nezgodi utrpeli tudi telesne poškodbe in je denarna odškodnina le sredstvo, ki nam olajša trpljenje s tem, ko nam omogoči, da si nabavimo kako drugo dobroto, s katero si povrnemo notranje ravnovesje.

Zakaj nam zavarovalnica ni povrnila na primer stroškov nadomestnega vozila, ko smo imeli prometno nezgodo v Sloveniji, medtem ko je naš znanec, ki je imel prometno nezgodo v Nemčiji, dobil odškodnino tudi za to škodo, bomo ugotavljali v osrednjem delu naloge. Vsem vrstam škod pravo ne daje varstva. Varuje le pravno priznane škode in v posameznih pravnih redih so pravno varovane različne vrste škod. Pogledali si bomo posamezne vrste premoženjskih in nepremoženjskih škod ter spoznali, katerim vrstam škod pravo daje varstvo v Sloveniji, Nemčiji in Italiji ter katere predpostavke morajo biti izpolnjene, da pravni red v primerjanih državah škodo prizna, katero škodo torej zajema načelo popolne odškodnine v posameznem pravnem redu. Bolj kot vprašanja premoženjske škode so negotova in v različnih pravnih redih različno urejena vprašanja, kaj vse se šteje za škodo zaradi posega v osebno integriteto. Vprašanje je živo, se spreminja, zakonodaja in judikatura iščeta odgovor, ki pa seveda ni dokončen. Kakor se spreminjajo razmerja v družbi, tako se spreminja tudi gledišče, kaj je treba šteti za škodo, ki ji pravo priznava svoje varstvo, in v kakšni višini bo odškodnina odmerjena.

2 UVELJAVLJANJE ODŠKODNINSKIH ZAHTEVKOV ŽRTEV PROMETNIH NEZGOD

V začetku dvajsetega stoletja se je lastnik oziroma voznik motornega vozila, ki je povzročil prometno nesrečo v tuji državi, soočal z možnostjo, da mu vozilo zasežejo in tako vsaj delno zagotovijo poravnavo morebitnih odškodninskih zahtevkov. Sčasoma pa se je pokazalo, da je potrebna drugačna rešitev. Več držav je tako zahtevalo, da si vozniki ob vstopu v tujo državo priskrbijo mejno zavarovanje, ob upoštevanju zakonov, ki določajo najnižjo zavarovalno vsoto in obseg zavarovalnega kritja v državah, kamor potujejo. Odpiranje mejà držav in večanje mednarodnega cestnega prometa je zahtevalo nadaljnjo poenostavitev prestopov mejà, kar je privedlo do uvedbe sistema mednarodnega avtomobilskega zavarovanja.

Na podlagi resolucije Združenih narodov iz Ženeve z dne 23. 1. 1949 je bil uveden Londonski sporazum (enotni sporazum o sistemu zelene karte med zavarovalnimi biroji), v katerega je danes vključenih 44 držav.¹

Sistem mednarodnega avtomobilskega zavarovanja, v nadaljevanju sistem zelene karte, je evropski sistem, ki je začel delovati 1. januarja 1953. Sistem zelene karte omogoča lažji mednarodni promet s tem, ko ureja pravna vprašanja glede na obstoj različnih zakonov o obveznem avtomobilskem zavarovanju v državah članicah, in omogoča enostavnejšo poravnavo odškodninskih zahtevkov v primeru, ko pride do prometne nesreče v tujini s tem, da oškodovancu zagotavlja ustrezno odškodnino, povzročitelju – zavarovancu pa jamstvo, da bo zavarovalnica, pri kateri je obvezno zavarovano njegovo vozilo, odškodnino poravnala v okviru pogojev zavarovanja in pravnih norem v državi nastanka škodnega dogodka. Funkcija zelene karte je tako dvojna – zaščita žrtve prometne nesreče in zaščita zavarovanca ter njunih interesov. V diplomski nalogi se bomo posvetili žrtvam prometnih nesreč, to je oškodovancem.

Z uveljavitvijo sistema zelene karte se je začel proces zaščite udeležencev v prometu. Udeleženci v prometu pa so lahko žrtve prometne nesreče, ki jo povzroči voznik vozila tujih registrskih oznak, tako v državi bivanja kot tudi v drugi državi, v kateri potujejo. Uveljavljanje odškodninskih zahtevkov iz police obveznega zavarovanja vozila povzročitelja poteka po sistemu zelene karte:

- v državi bivanja oškodovanca, če je kraj prometne nezgode v državi bivanja oškodovanca,

¹ Države članice sistema zelene karte: EU: Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Združeno Kraljestvo ter, Lichtenstein, Norveška, Islandija kot države Evropskega gospodarskega prostora, ki niso članice EU, in Švica; ostale članice: Albanija, Andora, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Belorusija, Hrvaška, Iran, Izrael, Makedonija, Maroko, Moldavija, Romunija, Srbija in Črna Gora, Tunizija, Turčija, Ukrajina.

- v državi, v kateri je registrirano vozilo povzročitelja,
- v državi nastanka škodnega dogodka.

V primeru nastanka prometne nesreče v državi bivanja oškodovanca oškodovanec uveljavlja povrnitev škode pri nacionalnem zavarovalnem združenju oz. pri korespondenčni zavarovalnici² tuje zavarovalnice, pri kateri je v času nezgode vozilo povzročitelja obvezno zavarovano. V nezavidljivem položaju pa se znajde žrtev prometne nesreče v tujini, njen položaj pa se še poslabša, če je povzročiteljevo vozilo zavarovano v tretji državi. Za uveljavljanje pravice do povračila škode mora odškodninski zahtevek nasloviti na tujo zavarovalnico, pri kateri je vozilo povzročitelja obvezno zavarovano, ta pa zahtevek lahko odstopi v reševanje svoji korespondenčni zavarovalnici v državi nastanka prometne nezgode. Oškodovanec lahko tako že na začetku poti uveljavljanja povračila škode trči v jezikovno oviro, poznavanje pravnega reda, po katerem se odškodninski zahtevek rešuje, pa je lahko trd oreh tudi za oškodovančevega kvalificiranega zastopnika.

S prilagoditvijo zakonodaj obveznega zavarovanja v prometu 4. direktivi o zavarovanju avtomobilske odgovornosti³, ki je pri nas stopila v veljavo z dnem polnopravnega članstva Slovenije v Evropski uniji 1. 5. 2004 z novelo Zakona o obveznih zavarovanjih v prometu, je oškodovancem, ki so utrpeli prometno nezgodo v eni od držav članic sistema zelene karte, omogočeno uveljavljanje odškodninskega zahtevka v svoji državi in v svojem jeziku. Svoj zahtevek oškodovanec uveljavlja pri pooblaščenca za obravnavanje odškodninskih zahtevkov tuje zavarovalnice, pri kateri je povzročiteljevo vozilo v času nezgode obvezno zavarovano. Pogoj je, da je vozilo povzročitelja nesreče registrirano v eni od držav članic evropskega gospodarskega prostora ali v Švici.

Imenovani pooblaščenca zavarovalnic, pri katerih je obvezno zavarovano vozilo povzročitelja, obravnavajo zahtevke oškodovancev v njim poznanem jeziku in imajo vsa potrebna pooblastila za zastopanje tuje odgovornostne zavarovalnice⁴ v postopku poravnave. To pomeni, da sprejemajo odškodninske zahtevke in jih obravnavajo v sodelovanju s tujo odgovornostno zavarovalnico, skladno s pravom države, kjer se je prometna nezgoda zgodila.

² Korespondenčna zavarovalnica je zavarovalnica, s katero ima zavarovalnica v obveznosti sklenjeno pogodbo o reševanju odškodninskih zahtevkov v državi nastanka prometne nesreče.

³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/26/ES z dne 16. maja 2000.

⁴ Odgovornostna zavarovalnica je zavarovalnica, pri kateri je vozilo povzročitelja na dan prometne nezgode obvezno zavarovano.

3 PRAVO, PO KATEREM SE REŠUJEJO ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI IZ POLICE OBVEZNEGA ZAVAROVANJA VOZIL

Odškodninsko pravo je v posameznih državah različno urejeno glede odgovornosti (objektivna, subjektivna odgovornosti), oblik pravno priznane škode, vrste in obsega odškodnine za materialno in nematerialno škodo, kroga upravičencev do odškodnine, rokov zastaranja zahtevkov in načinov prekinitve zastaranja zahtevkov, zamudnih obresti, podedljivosti in prenosljivosti zahtevkov ipd. Pri reševanju odškodninskih zahtevkov iz police obveznega zavarovanja vozil se uporabi pravo države nastanka prometne nezgode po načelu »*lex loci delicti commissi*«. Uporaba prava države registracije vozila se uporabi v primerih, določenih v Haaški konvenciji.

3.1 Opredelitev uporabe prava v zakonodaji

Uporaba prava za odločanje o odškodninskih zahtevkih iz obveznega zavarovanja vozil je opredeljena tako v zakonodajah posameznih držav kot tudi v sporazumih, sklenjenih med nacionalnimi zavarovalnimi biroji in v Konvenciji o zakonu, ki se uporablja za nesreče v cestnem prometu⁵ in jo je ratificirala tudi naša država.

3.1.1 Uporaba načela »*lex loci delicti commissi*«

V slovenskem pravu 30. člen Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP) v prvem odstavku določa, da se za nepogodbeno odškodninsko odgovornost uporabi pravo kraja, kjer je bilo dejanje storjeno, to je kraja, kjer se je prometna nesreča zgodila. V nadaljevanju odstavka zakonodajalec daje možnost, da oškodovanec izbere zanj ugodnejše pravo kraja, kjer je nastopila posledica, vendar pod pogojem, da je povzročitelj kraj posledice mogel in moral predvideti. Pri nastanku škode zaradi nezgode v cestnem prometu je kraj nastanka in kraj posledice v glavnem vedno isti, zato navedena možnost izbire prava nima večjega pomena.

Londonski sporazum ali sporazum o zeleni karti se v členu 3. točka f) izrecno sklicuje na pravni red kraja oz. države, v kateri se je pripetila prometna nezgoda, s tem, ko definira odškodninski zahtevek kot zahtevek za povračilo škode, ki mora biti krita z zavarovanjem po zakonu države, v kateri se je prometna nezgoda zgodila. To pomeni, da polica obveznega zavarovanja vozila, ki jo izda zavarovalnica, krije povzročeno škodo:

- po pravu sedeža zavarovalnice, če je do prometne nezgode prišlo v državi, kjer ima zavarovalnica sedež, in
- po tujem pravu, če se je prometna nezgoda zgodila v tujini.

Splošna uveljavitev Londonskega sporazuma je bila mogoča prav zaradi dejstva, da njegovo sprejetje ni vplivalo na spremembe nacionalnega prava posamezne države.

⁵ Haaška konvencija, sprejeta 1. maja 1971.

3.1.2 Uporaba prava po Haaški konvenciji

Haaška konvencija se uporablja samo za nepogodbeno odgovornost za škodo, nastalo z uporabo vozila v cestnem prometu in za prometne nesreče,

- nastale na javnih cestah,
- na površinah, ki so dostopne vsakomur, in
- na zasebnih površinah, na katere je omogočen pristop določenemu številu oseb, ki imajo pravico koriščenja te površine.

3. člen Konvencije opredeljuje kot splošno načelo, po katerem se rešuje odškodninske zahteve, načelo prava kraja nastanka nezgode »*lex loci delicti commissi*«.

Poleg splošnega načela Konvencija v 4. členu določa tudi uporabo prava države, v kateri je vozilo registrirano – *lex tabuli*. Pravo države registracije vozila se uporablja za odgovornost voznika, lastnika, posestnika ali vsake druge osebe, ki ima neko pravico na vozilu, ne glede na njihovo običajno prebivališče, kadar:

- je oškodovanec potnik v vozilu in je njegovo običajno prebivališče izven države, v kateri se je zgodila prometna nezgoda,
- se je žrtev – oškodovanec na kraju nezgode nahajala izven vozila, če je njeno običajno prebivališče v državi, v kateri je vozilo registrirano,
- je v prometni nezgodi udeleženi več vozil, če so vsa udeležena vozila registrirana v isti državi.

Kadar je oškodovanec žrtev nezgode, ki jo povzroči nezavarovano vozilo ali vozilo, registrirano v več državah, se uporabi pravo države, v kateri se vozilo običajno zadržuje, in ne pravo države registracije vozila.

Razlogi za uporabo prava države registracije vozila ali prava države, v kateri se vozilo običajno zadržuje, so v dejstvu, da je v teh primerih kraj nezgode zgolj slučajna okoliščina in je zato primerneje uporabiti bližje pravo, to je pravo države registracije vozila oziroma pravo države, v kateri se vozilo običajno zadržuje.

V zgoraj navedenem smislu uporabe primernejšega prava je razumeti tudi 2. odstavek 30. člena ZMZPP, ki pravi: »Če pravo, določeno po prvem odstavku tega člena (pravo kraja prometne nezgode), nima z razmerjem tesnejše zveze, pač pa je podana očitna zveza z nekim drugim pravom, se uporabi to pravo (pravo registracije vozila).«

V Sloveniji se za reševanje odškodninskih zahtevkov iz obveznega zavarovanja vozil uporablja načelo *lex loci delicti commissi*, razen v primerih, navedenih v Haaški konvenciji, ko je primerneje uporabiti pravo države registracije vozila.

V državah, ki niso ratificirale Haaške konvencije, mednje sodita tudi Nemčija in Italija, je sodna praksa zgradila sistem uporabe merodajnega prava, ki je bolj ali manj podoben vsebini Haaške konvencije.

V *Nemčiji* se kot splošno pravilo uporablja načelo *lex loci delicti commissi* (*Das Recht des Tatortes*) (Čurković 1990) z določenimi omejitvami:

- ko je osebni status povzročitelja in oškodovanca isti in je do nezgode prišlo v tujini, se uporabi pravo po statusu udeležencev,⁶
- če je v interesu oškodovanca, ima možnost izbire med pravom kraja nastanka delikta (*Handlungsort*) in pravom kraja nastanka škodne posledice (*Erfolgsort*). Tudi v *Nemčiji*, kot v *Sloveniji*, velja, da pravilo nima večjega pomena, ker sta kraj nastanka škodljivega dejanja (prometna nesreča) in kraj posledice (škoda) v glavnem ista.

V *Italiji* se pri določanju merodajnega prava uporablja samo načelo *lex loci delicti commissi*.

4. direktiva ni posegla v temeljna pravila o uporabi prava in sodni pristojnosti za primere povrnitve škode iz prometnih nesreč, zato je v primeru sodnega spora izključno odgovorna tuja odgovornostna zavarovalnica in se spor vodi pred sodiščem po sedežu odgovornostne zavarovalnice. Možnost sodnega varstva pred sodiščem v državi stalnega bivališča oškodovanca, ki je članica EGP, in v Švici, daje z dnem veljavnosti 11. 6. 2007 5. direktiva⁷ v 5. členu, ki pravi, da lahko oškodovanci sprožijo pravne postopke proti ponudniku zavarovanja civilne odgovornosti v državi članici, v kateri imajo stalno prebivališče. Vendar tudi ta določba ne vpliva na civilnopravno odgovornost ali na odmero odškodnine v zvezi s posamezno nesrečo po nacionalni zakonodaji.

Nesporno je, da bo sodišče, pred katerim se spor vodi, upoštevalo kriterije prava države nastanka prometne nezgode. Posebno vprašanje pa je, po katerem pravu se določa višina odškodnine. Kot bomo videli v nadaljevanju naloge, različni pravni redi različno vrednotijo posamezne pravno zaščitene dobrine, in sicer predvsem glede vprašanja človekovega življenja in zdravja. Vendar pa o višini odškodnine praviloma odloča sodnik po lastni presoji, upoštevajoč vse okoliščine primera, zato je višina odškodnine vendarle lahko različna glede na višino, ki bi jo dosodilo sodišče v kraju nastanka nezgode.

⁶ »Pravico do nadomestila škode turškega državljana, ki živi v *Nemčiji*, proti drugemu turškemu državljanu in iz prometne nezgode v *Turčiji*, se presoja po turškem pravu, ne glede na dejstvo, da je motorno vozilo registrirano in obvezno zavarovano v *Nemčiji*«, sodba Sodnega senat z dne 24. 2. 1983. št. 12 U 12/81, objavljeno v *VerR* št. 20/83, str. 495 (Čurković 1990, 141).

⁷ Direktiva Evropskega parlamenta in sveta 2005/14/ES z dne 11. 5. 2005 .

4 SPLOŠNO O NAČELIH ODŠKODNINSKEGA PRAVA

Cilj odškodninskega prava je, da zagotovi oškodovancu povrnitev škode, ki mu je nastala zaradi škodnega dogodka. Namen povrnitve škode pa je v izravnavanju negativne posledice (škode, ki jo je pretrpel oškodovanec) v denarni ali nedenarni obliki odškodnine, pri čemer je odškodnina ekvivalentna škodi oziroma obsegu oškodovančevega prikrajšanja. Osnovno izhodišče za odločanje o povrnitvi škode je torej obseg škode, iz česar izhaja

- na eni strani temeljno načelo odškodninskega prava, da odškodnina škode ne sme presegati,
- na drugi strani pa načelo popolne odškodnine, ki nalaga prisajo odškodnine v znesku, ki je potreben, da postane oškodovančev premoženjski položaj takšen, kakršen bi bil, če škodnega dogodka ne bi bilo.

Oškodovanec pa pri tem ne more ostati pasiven. Dolžan je poskrbeti, da se škoda ne poveča in da ukrene vse, da bi se zmanjšala. Pri odpravljanju škode mora ravnati s skrbnostjo dobrega gospodarja tako, kot če bi škodo moral kriti sam.

Temeljni namen odškodninskega prava je torej povrnitev škode ali kompenzacija, ki je lahko:

- restitucija ali povrnitev v prejšnje stanje,
- ekvivalenca za tisto, kar je bilo izgubljeno,
- satisfakcija ali zadoščenje (tolažba).

Restitucija pomeni predvsem povrnitev v prejšnje stanje v naravi. Govorimo o vrnitvi stvari ali o njenem popravilu.

Pri ekvivalenci je vrednost stvari vedno izražena v denarju. Z denarnim nadomestilom si oškodovanec vzpostavi prejšnje stanje, na primer kupi drugo vozilo namesto v nesreči uničenega, ali pokrije druge stroške, ki so mu nastali, npr. stroške zaradi zdravljenja, rehabilitacije ipd. V prometni nezgodi poškodovana oseba lahko utрпи izgubo zaslužka zaradi bolezni ali otrok izgubi vir preživljanja in tudi to škodo je treba povrniti.

Satisfakcija ali tolažba je prav tako način povrnitve škode v denarju. Vendar ima pri škodi oseb drugačno funkcijo kot pri odškodnini za stvari. Ne zasleduje ekonomskega cilja, temveč je samo sredstvo, s katerim naj oškodovani neposredno ali posredno uravnoteži svoje nepremoženjsko čustveno področje. Namen satisfakcije je v tem, da žrtvi omogoči, da pridobi nekaj drugega kot tisto, kar je izgubila, ali tolažbo za tisto, kar se ji je zgodilo. Pogosto pa je denar le sredstvo, ki bo oškodovancu olajšalo trpljenje, ker mu bo omogočilo, da si bo nabavil kako drugo dobrino, s katero si bo povrnil notranje ravnovesje. Denarna vsota ni odsev škode, temveč je vsota, ki naj oškodovanemu omogoči drugačno zadovoljstvo in ga tako potolaži.

Odškodninsko pravo pa se ne ukvarja samo z vprašanjem, kdo naj nosi breme za povzročeno škodo, temveč tudi z vprašanjem, kdo bo to breme lahko porazdelil. Pod vplivom zavarovalnega prava je nastala porazdelitvena funkcija odškodninskega prava. Zakonodajalci v različnih državah so začeli uvajati obvezno zavarovanje civilne odgovornosti, zlasti za lastnike motornih vozil. Obvezno zavarovanje v odškodninskem pravu, ki sicer temelji na krivdni odgovornosti, lajša prevalitev dokaznega bremena z oškodovanca na povzročitelja (zavarovalnico) in omogoča razpravo o krivdi na podlagi tveganja. Če je bila npr. z ukradenim vozilom povzročena prometna nesreča, ne moremo govoriti o krivdi lastnika vozila, vendar bo žrtvi prometne nesreče škoda vseeno poravnana, k čemur je zavezana zavarovalnica.

Za nastanek odškodninske obveznosti morajo biti hkrati in skupaj izpolnjeni pogoji:

- *Škodljivo dejstvo* je vsako tako dejstvo, zaradi katerega nastane škoda, ki ni vedno posledica človekovega ravnanja, npr. višja sila. Biti mora nedopustno, kar pomeni, da je ravnanje človeka v nasprotju s pravnimi pravili ali z moralno. Človek lahko škodo povzroči tako, da nekaj stori ali pa opusti dolžno ravnanje.
- *Škoda*, ki jo na splošno lahko označimo kot kakršnokoli prikrajšanje, ki nastane zaradi posega v človekovo pravico ali v njegove pravno zavarovane interese. Pravni redi v posameznih državah ne dajejo varstva vsem vrstam škode, temveč jih omejujejo.
- *Vzročna zveza* pomeni, da mora škoda nastati zaradi škodljivega dejstva, ki dejansko prispeva k nastanku prav tiste škode, ki jo je povzročil povzročitelj.
- *Odgovornost*, ki je lahko krivdna ali kavzalna (subjektivna) in nekrivdna (objektivna). Krivdna odgovornost je pravilo, objektivna pa izjema v primerih, ki jih zakon izrecno našteva.

Za nastanek odškodninske obveznosti morajo biti navedene predpostavke izpolnjene v vseh pravnih redih evropskih držav.

5 ŠKODA

Škoda je vsako prikrajšanje, ki ga oškodovanec utrpi na svoji osebi ali na svojem premoženju (Brank 2000). Je torej vsako prikrajšanje, ki nastane zaradi posega v pravice ali pravno zavarovane interese (Cigoj 1989, 211). 132. člen Obligacijskega zakonika (OZ) pravi, da je škoda zmanjšanje premoženja (navadna škoda), preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu ter okrnitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda). Škoda v najširšem pomenu je vsak negativen poseg v pravno sfero drugega, ta pa je začrtana s pravicami, katerih imetnik je ta subjekt. Škoda v najširšem pomenu je zato vsaka kršitev pravice drugega. Vendar vse pojavnne oblike škode v najširšem pomenu nimajo značilnosti pravno priznane škode, ki je nujna predpostavka vsake odškodninske obveznosti. *Pravno priznana škoda* je samo tista kršitev pravice drugega, za katero pravo kot sankcijo določa odškodninsko obveznost, to je obveznost odgovorne osebe povrniti škodo. Odškodninsko pravo torej ne varuje pred povzročitvijo katerekoli škode, temveč le pred pravno priznano škodo.

Ob predpostavki neposlovne odškodninske obveznosti je po 132. členu OZ *pravno priznana premoženjska škoda* samo tista kršitev pravice drugega, ki poleg samih kršitev premoženjske pravice drugega vodi še v nadaljnjo posledico, ki se lahko kaže kot zmanjšanje premoženja oškodovanca (navadna škoda) ali kot preprečitev povečanja premoženja oškodovanca (izgubljeni dobiček).

Nepremoženjska škoda v najširšem pomenu je vsak poseg v osebnostno sfero drugega, ta pa je začrtana z osebnostnimi pravicami, katerih imetnik je posamezni subjekt. *Pravno priznana nepremoženjska škoda* fizične osebe je po določbi 132. člena OZ samo tista kršitev osebnostne pravice, ki povzroči še nadaljnjo posledico, in sicer telesne bolečine, duševne bolečine ali strah. Telesne bolečine, duševne bolečine ali strah so tiste oblike pravno priznane nepremoženjske škode fizične osebe, katerih posledica je, da nastane obveznost odgovorne osebe oškodovancu plačati pravično denarno odškodnino.

Škodo delimo na:

- premoženjsko in nepremoženjsko škodo,
- navadno škodo in izgubljeni dobiček,
- posredno in neposredno škodo,
- sedanjo in bodočo škodo.

5.1 Premoženjska škoda

Premoženjska škoda je vsak poseg v premoženjskopravno sfero drugega, ki je začrtana s premoženjskimi pravicami, katerih imetnik je ta subjekt. Pomeni zmanjšanje premoženja in zajema stvari, denarno dobroimetje in premoženjske pravice. Pravno priznani obliki sta po 132. členu OZ navadna škoda in izgubljeni dobiček. Če so

predpostavke odškodninske obveznosti izpolnjene, nastane na eni strani obveznost odgovorne osebe povrniti oškodovancu škodo, za katero odgovarja, na drugi strani pa je oškodovanec upravičen od odgovorne osebe zahtevati povrnitev vseh oblik pravno priznanih premoženjskih škod.

164. člen OZ določa pravila o načinu povrnitve premoženjske škode. Vrsti izpolnitvenega ravnanja, ki ga je oškodovanec upravičen od odgovorne osebe zahtevati in ga je odgovorna oseba v razmerju do oškodovanca dolžna opraviti, sta *vzpostavitev prejšnjega stanja* in *plačilo denarne odškodnine*. Ne glede na pojavno obliko škode lahko obseg premoženjske škode, ki jo je povzročila odgovorna oseba oškodovancu, merimo v denarju, ki je splošno merilo vrednosti premoženja. Plačilo denarne odškodnine za premoženjsko škodo je tako plačilo določenega denarnega zneska, ki je enak obsegu premoženjske škode, ki jo je odgovorna oseba dolžna povrniti.

Merila za odmero denarne odškodnine za premoženjsko škodo, za katero odgovarja odgovorna oseba in katerih način uporabe je odvisen od pojavnosti oblike premoženjske škode, so urejena v 168. členu OZ, ne ureja pa samega *obsega* povrnitve premoženjske škode. Splošno merilo za odmero denarne odškodnine je urejeno v 169. členu OZ, ki uveljavlja načelo popolne odškodnine. Po tem splošnem merilu mora biti višina denarne odškodnine takšna, da z njenim izplačilom postane premoženjski položaj oškodovanca takšen, kakršen bi bil, če škodnega dogodka ne bi bilo.

5.1.1 Stroški v zvezi s škodo na vozilu v Sloveniji, Nemčiji in Italiji

Nastanek prometne nezgode (škodni dogodek) povzroči uničenje oziroma poškodovanje oškodovančevega vozila, poleg tega pa oškodovancu v zvezi s tem uničenjem oziroma poškodovanjem vozila nastanejo različne pojavnosti oblike stroškov, ki zmanjšujejo oškodovančevo premoženje.

V zvezi s škodo na vozilu se pojavljajo naslednje oblike odškodninskih zahtevkov:

- stroški popravila (na osnovi računa, predračuna ali cenitve izvedenca),
- dodatni stroški (npr. optično preverjanje preme ipd.),
- strošek izdelave predračuna oz. cenitve izvedenca,
- stroški vleke vozila,
- zmanjšanje vrednosti vozila,
- stroški odjave poškodovanega vozila in stroški registracije novega vozila,
- strošek najema nadomestnega vozila,
- neuporaba vozila,
- stroški repatriacije,
- obresti v primeru financiranja popravila ali nakupa novega vozila,
- izgubljeni dobiček,
- stroški zastopanja (odvetniki, agenti),
- splošni stroški (telefon, poštnine ipd.).

Zakonodajalci v zakonih ne opredeljujejo posameznih oblik stroškov kot pravno priznane škode, ki vpliva na zmanjšanje premoženja oškodovancev. Oblikujejo se v sodnih praksah držav. V sodni in zavarovalni praksi držav članic EU se tako pojavljajo razlike v priznavanju posameznih oblik škod, vključenih v odškodnino za premoženjsko škodo. Razlike so odraz ekonomske moči posamezne države in vrednot, sprejetih v družbenem okolju posamezne države, ter se kažejo predvsem v priznavanju posrednih stroškov: stroški predračuna ali cenitve, stroški odjave in registracije vozila, izguba premije zavarovanja in cestnine, stroški odvetnikov in posrednikov, stroški najema drugega vozila, neuporaba vozila ipd. Razmerja v družbenem okolju pa se spreminjajo, s tem pa se spreminjajo tudi stroški, ki se oškodovancu priznajo kot škoda in za katere je upravičen do odškodnine.

Škoda na vozilu

Odškodnina za škodo na vozilu se priznava v vseh treh primerjanih državah na osnovi računa popravila ali predračuna popravila ali na osnovi cenitve škode na vozilu. Izbira osnove za obračun odškodnine je prepuščena oškodovancu, razen v primeru t. i. totalne škode na vozilu. Oškodovanec se torej odloča med vzpostavitev prejšnjega stanja in plačilom denarne odškodnine.

Razlika, ki se med obravnavanimi državami pojavlja, je v priznavanju davka na dodano vrednost, ko se odškodnina priznava na osnovi predračuna stroškov popravila ali cenitve. V *Sloveniji* se DDV priznava samo, kadar je škoda na vozilu dejansko odpravljena in oškodovanec predloži račun popravila, in v primeru totalne škode na vozilu. Oškodovancu, ki sam popravlja vozilo, se DDV prizna za nove dele, za katere predloži račune, na njegovo opravljeno delo pa se DDV ne priznava. V dostopni literaturi in novejši sodni praksi nisem našla odgovora, ki bi utemeljeval takšno stališče. Menim, da stališče izhaja iz razmišljanja v družbi s socialistično ureditvijo, da je davek na dodano vrednost (v času oblikovanja pravne prakse v bivši SFRJ in smo jo po osamosvojitvi podedovali je bil to prometni davek) obveznost do države, ki nastopi tedaj, ko je določeno delo (popravilo vozila) in storitev (prodaja nadomestnega dela) dejansko opravljena in je davek odveden državi.

Do uveljavitve novele civilnega zakonika (BGB⁸) 1. 8. 2002 se je v *Nemčiji* davek na dodano vrednost (MWST⁹) priznaval tako na osnovi računa kot tudi cenitve ali predračuna popravila. Priznavanje davka je izhajalo iz stališča, da je davek del škode sam po sebi, ne glede na to, kdaj in ali sploh bo oškodovanec dobljena sredstva tudi dejansko potrošil za odpravo škode. Z novelo BGB pa nemški zakonodajalec v 249. členu taksativno določa, da se davek na dodano vrednost vključi v odškodnino samo, ko obveznost plačila davka dejansko nastane, in v višini dejansko nastale obveznosti plačila davka, to pa je na osnovi računa popravila ali na osnovi računa za nakup

⁸ Bürgerliches Gesetzbuch.

⁹ Mehrwertsteuer.

nadomestnih delov, kadar si oškodovanec sam popravi vozilo. V tem primeru se ne prizna davek na njegovo opravljeno delo. Od uveljavitve novele BGB se je položaj oškodovancev v Nemčiji in Sloveniji skoraj izenačil. Skoraj zato, ker nemško pravo tudi v primeru nakupa drugega vozila, škoda na poškodovanem vozilu pa ni odpravljena, zahteva dokazila o nastanku obveznosti plačila davka, ki nastane z nakupom drugega vozila, pri tem pa upošteva davčno zakonodajo glede na pravni status prodajalca vozila.

V Italiji so stališča glede priznavanja davka na dodano vrednost (IVA¹⁰) na osnovi cenitve različna. O vprašanju ali je davek na dodano vrednost (IVA) del škode sam po sebi in ga je zato treba priznati v odškodnini ne glede na to, ali se škoda dejansko odpravi in oškodovanec predloži račun popravila ali ne, se je izreklo Kasacijsko sodišče v sodbi št. 10023 z dne 14. 10. 1997 s tem, da je davek strošek, ki je potreben, da se škoda odpravi, pa čeprav popravilo še ni dejansko izvršeno, ker je izvajalec popravila po zakonu dolžan za davek obremeniti oškodovanca. V 23. členu zakona številka 273 z dne 12. 12. 2002¹¹ je zakonodajalec oškodovancu naložil, da v roku treh mesecev od izplačila odškodnine predloži zavarovalnici originalni račun ali drug enakovreden davčni dokument, ki se nanaša na popravilo vozila. V kolikor oškodovanec ne izvrši obveznosti, ima zavarovalnica pravico zahtevati vračilo izplačanega zneska odškodnine. V primeru uničenja vozila in odjave vozila iz prometa mora oškodovanec predložiti ustrezna dokazila o uničenju vozila. Zakonodajalec govori o vračilu zneska, izplačanega na račun škode, in ne o vračilu samega davka. Zavarovalnice so različno razlagale določilo, v glavnem tako, da niso priznavale davka na dodano vrednost, če oškodovanec ni predložil računa popravila vozila. Z namenom ustvarjanja reda na področju davčne zakonodaje je zakonodajalec grobo posegel v temeljno načelo odškodninskega prava, v pravico oškodovanca do odškodnine. V dekretu št. 209¹² z dne 7. 9. 2005 zakonodajalec oškodovancu ne nalaga več obveznosti predložitve računa popravila.

V vseh treh državah se pri ugotavljanju upravičenosti do povračila davka na dodano vrednost, izkazanega na računu za popravilo škode na vozilu, ki je registrirano za opravljanje pridobitne dejavnosti, upošteva zakonodaja o obveznostih in pravicah glede davka na dodano vrednost posamezne države.

V nadaljevanju si bomo ogledali posredne stroške, ki se pojavljajo v odškodninskih zahtevkih v zvezi s škodo na vozilu.

Strošek cenitve

Strošek cenitve škode se v Sloveniji priznava le, če oškodovanec ni imel možnosti, da bi omogočil cenilcu odgovornostne zavarovalnice ogled škode na vozilu. V primeru škode na vozilu s tujimi registrskimi oznakami je strošek cenitve v pravilu vključen v

¹⁰ Imposta sul Valore Aggiunto.

¹¹ Legge nr. 273/2002, Misure per favorire l'iniziativa privata e lo sviluppo della concorrenza, Art. 23., Modalità di risarcimento del danno.

¹² Decreto legislativo 7 settembre 2005, n. 209, Codice delle assicurazioni private.

odškodnino. *Nemčija* pozna omejitev pri »malenkostnih« škodah (Bagatellschaden), katerih stroški popravila znašajo do cca 1.000,00 EUR in se stroški ceditve priznavajo izjemoma, po predhodnem dogovoru med oškodovancem in zavarovalnico. Sicer se stroški ceditve priznavajo. V *Italiji* se stroški ceditve, ki jo oškodovanec da izdelati brez predhodnega dogovora z zavarovalnico, ne priznavajo v odškodnini.

Najem nadomestnega vozila

Najem nadomestnega vozila za čas popravila poškodovanega vozila oz. za čas, potreben za nakup drugega vozila v primeru totalne škode, vpliva na zmanjšanje oškodovančevega premoženja in zato spadajo stroški najema med pravno priznane (navadne) škode (Plavšak et al. 2003, 948). Vendar nemožnost koriščenja lastnega vozila ne vodi k enakim škodnim posledicam pri vseh oškodovancih. V *Sloveniji* se stroški priznavajo glede na motiv uporabe vozila, in sicer:

- ko je poškodovano vozilo registrirano za opravljanje pridobitne dejavnosti,
- ko se poškodovano vozilo uporablja za poslovno dejavnost (npr. trgovski potnik, ki uporablja lastno vozilo za poslovne poti),
- izjemoma za fizične osebe, kadar bi nemožnost uporabe vozila imela za posledico izpad zaslužka.

Priznavanje stroškov najema nadomestnega vozila je pogojeno z uporabo vozila v čisto premoženjske namene (za pridobivanje dohodka), ne pa tudi takrat, kadar se vozilo uporablja za zadovoljevanje predvsem osebnih, nepremoženjskih dobrin (udobje, mobilnost, neodvisnost, včasih tudi razkazovanje ...).

»Če je tožnik zaradi neuporabe vozila utrpel premoženjsko škodo (izgubo dohodka), kar bo seveda moral dokazati, mu jo bo moral toženec povrniti v ustrezni višini odškodnine.¹³ Tako stališče je očitno posledica načelnega mnenja, ki je bilo sprejeto na posvetovanju sodnikov Civilnega oddelka Vrhovnega sodišča Jugoslavije in civilnih oddelkov republiških in pokrajinskih sodišč v dneh 26. 6. in 27. 6. 1969: Za začasno onemogočenost uporabe poškodovanega avtomobila ne pripada povračilo nepremoženjske škode. Logika je bržkone v tem: Če začasna nemožnost uporabe avtomobila ne predstavlja pravno priznane nepremoženjske škode, potem oškodovanec tudi nima pravice do povrnitve stroškov, ki so mu nastali zaradi odpravljanja te pravno priznane škode. Sodna praksa je torej izhajala iz stališča, da neuporba avtomobila v nepridobitne namene ne predstavlja premoženjske škode.¹⁴

Zlasti *nemška* judikatura zastopa stališče, da je škoda zaradi neuporabe vozila premoženjska škoda ter da ima oškodovanec zato pravico do odškodnine – bodisi v obliki neposredne odškodnine ali v obliki povrnitve stroškov za najem drugega vozila. Stališče je bilo uveljavljeno s sodbo Zveznega Vrhovnega sodišča Nemčije z dne 30. 9.

¹³ Sklep Vrhovnega sodišča SRS z dne 1. 9. 1977 (Zobec 1996, 8).

¹⁴ Zbirka sodnih odločb, 1969, knjiga XIV/3, pravno stališče št. X (Zobec 1996, 8).

1963 (Zlobec 1996, 11), ki je škodo pojmovala kot povsem ekonomsko kategorijo in je poudarila komercializacijo uporabe stvari. Sodišča so začela pojmovati izgubo zadovoljstva z uporabo stvari kot premoženjsko škodo (npr. izgubo užitka in veselja, ki ga omogoča potovanje z osebnim avtomobilom), pri čemer so se sklicevala na komercializacijo uporabe in na izjalovitev konkretnih stroškov (stroški registracije vozila, premije za obvezno zavarovanje, premije za kasko zavarovanje ipd.), investiranih izključno za pridobitev udobja in zadovoljstva, ki ga omogoča uporaba stvari.

V Nemčiji se priznavajo stroški najema nadomestnega vozila za čas popravila vozila oz. za čas, ki je potreben za nakup drugega vozila, ne glede na namen uporabe vozila s pogojem:

- da je škoda na vozilu dejansko odpravljena – oškodovanec torej uveljavlja odškodnino na osnovi računa popravila vozila,
- pri totalni škodi oškodovanec predloži dokazila o dejanskem nakupu drugega vozila. Upravičenost dokazuje s fotokopijo prometnega dovoljenja novega nabavljenega vozila.

Kadar oškodovanec uveljavlja odškodnino na osnovi predračuna popravila ali cenitve, ni upravičen do povračila stroškov najema nadomestnega vozila. Stroški se ne priznavajo še v primeru, ko je poškodovano vozilo očitno malo rabljeno (npr. stanje števca kilometrov glede na starost vozila). V smislu upoštevanja načela ravnanja s skrbnostjo dobrega gospodarja je oškodovanec v tem primeru upravičen do povračila drugih stroškov, npr. prevoza s taksijem.

V Italiji se odškodnina za stroške nadomestnega vozila priznava izjemoma v primerih, ko oškodovanec nedvoumno dokaže, da je najem vozila neobhodno potreben zaradi preprečitve nadaljnjega zmanjševanja premoženja (npr. izguba dobička). V tem delu se italijanska praksa ne razlikuje od slovenske.

V vseh treh državah se stroški priznavajo največ za isto kategorijo najetega vozila, kot je poškodovano vozilo, in z upoštevanjem lastnega prihranka (amortizacija poškodovanega vozila).

Nadomestilo za neuporabo vozila (Nutzugsausfall, danno da fermo ali fermo tecnico)

Nadomestilo za neuporabo vozila predstavlja ocenjeno odškodnino za čas popravila poškodovanega vozila, s katero se krijejo sredstva, investirana v uporabo vozila (plačilo registracije, premije za obvezno zavarovanje, premije za kasko zavarovanje ipd.), in odškodnino za izgubo koristi, ki jo oškodovanec trpi, ker vozila ne more uporabljati (udobje, mobilnost ipd.).

Stališče *nemške* sodne prakse je opisano v razdelku 5.1.1 – Najem nadomestnega vozila. Oškodovanec je torej upravičen do odškodnine za neuporabo vozila, ko so izpolnjene predpostavke upravičenosti do odškodnine:

- volja, namen po uporabi (Nutzungswille) – oškodovanec mora imeti namen, da bo poškodovano vozilo uporabljal (nedeljski voznik lahko zahteva izgubo samo za nedeljske izlete),
- možnost uporabe vozila (Nutzungsmöglichkeit) – obstajati mora možnost, da bi, ko ne bi bilo škodnega dogodka, oškodovanec vozilo uporabljal. V primeru bolezni voznik vozila ne bi mogel uporabljati, zato mu za ta čas povračilo ne pripada.

Odškodnina za neuporabo vozila in odškodnina za najem nadomestnega vozila se izključujeta, pri obeh pa je pogoj, da oškodovanec dejansko odpravi škodo in predloži račun popravila. Višina odškodnine je odvisna od tipa vozila in se priznava po tabelah (Nutzugsausfalltabellen), ki so jih izdelale zavarovalnice v sodelovanju s podjetji, ki dajejo vozila v najem in jih sprejemajo tudi sodišča.

Italijansko pravo priznava odškodnino za neuporabo vozila za čas popravila poškodovanega vozila, vendar ni enotnega stališča italijanskih sodišč, ali mora oškodovanec dokazati dejansko nastalo ekonomsko škodo zaradi neuporabe vozila v času popravila¹⁵ (npr. najem nadomestnega vozila, zmanjšanje zaslužka), ali pa zadošča dejstvo, da oškodovanec vozila ne more uporabljati in se škoda predpostavlja ter je lahko odmerjena v ocenjeni vrednosti kot pravična odškodnina. Vrhovno sodišče se je v sodbi št. 17963 z dne 14. 12. 2002 izreklo v prid odmeri v ocenjeni vrednosti, ki odraža škodo vzdrževanja vozila (zavarovanja, takse ipd.), nastalo zaradi neuporabe vozila v času popravila. Enako stališče je zavzelo tudi Kasacijsko sodišče s sodbo št. 12908 z dne 13. 7. 2004, ki je izvzelo le tisto škodo zaradi neuporabe vozila, ki je malenkostna glede na čas, ki je potreben za popravilo vozila. Nadomestilo za neuporabo vozila se torej priznava ne glede na namen uporabe vozila. Tabele, po katerih se določa višino odškodnine, ne obstajajo.

V *Sloveniji* zavarovalnice ne priznavajo odškodnine za neuporabo vozila, morebitna drugačna sodna praksa pa ni objavljena.

Stroški financiranja

Stroške financiranja popravila vozila ali nakupa drugega vozila priznava *nemško* pravo, kadar oškodovanec nima dovolj lastnih sredstev za odpravo škode na vozilu oziroma za nakup drugega vozila in je prisiljen najeti posojilo. Pogoj je torej, da oškodovanec nima na razpolago lastnih sredstev in da povzročitelja škode oziroma

¹⁵ Kasacijsko sodišče je v sodbi 12820/1999 presodilo, da je poleg dejanske neuporabe vozila (popravilo vozila) treba dokazati tudi neobhodno potrebo po uporabi vozila v času, ko uporaba vozila zaradi popravila ni mogoča.

zavarovalnico pred najemom posojila o svoji nameri obvesti in s tem omogoči, da se povzročitelj oz. zavarovalnica s plačilom akontacije odškodnine izogne stroškom financiranja.

V Italiji se, vsaj v izvensodnih postopkih, stroški financiranja ne priznavajo. V primeru sodnega spora pa sodišča priznavajo obresti v višini 3 % za čas od nastanka škode do plačila odškodnine.

V Sloveniji se stroški financiranja ne priznavajo. Morebitna sodna praksa ni objavljena.

Stroški zastopanja

Pri uveljavljanju odškodnine lahko oškodovanca zastopa pooblaščenec, ki je lahko odvetnik ali, v zadnjem času tudi v Sloveniji, specializirano podjetje, ki nudi oškodovancu pomoč pri uveljavljanju odškodnine. V nadaljevanju bomo specializirana podjetja imenovali s splošno uporabljenim terminom agencija kljub nenatančnosti in neustreznosti izraza.

Posebne zakonske določbe, ki bi določala pravico oškodovanca do povračila stroškov zastopanja, ni, kljub temu zavarovalnice tako v Sloveniji kot v Nemčiji in Italiji stroške zastopanja odvetnikov priznavajo. V vseh treh državah imajo oškodovanci pravico uveljavljanja neposrednega zahtevka do zavarovatelja, vsaj v primeru uveljavljanja odškodnine iz naslova obveznega zavarovanja vozil. Brez dvoma je postopek uveljavljanja odškodnine kompleksen in za neukega oškodovanca kompliciran postopek, ki se lahko vodi v sodnem postopku in se odvija pred sodiščem, ali v izvensodnem postopku, ki se vodi v neposrednem odnosu med oškodovancem in povzročiteljem oz. njegovo zavarovalnico.

Rekli smo, da oškodovanca lahko zastopa odvetnik ali agencija. Poglejmo najprej stroške zastopanja *odvetnikov*.

Razloge, ki govorijo v prid priznavanja stroškov zastopanja odvetnikov, gre iskati v:

– *načelu enakopravnosti zavarovatelja in oškodovanca*

Dejstvo je, da je oškodovanec nasproti zavarovatelju v bistveno slabšem položaju tako v gospodarskem kot v strokovnem pogledu. Neenakost pa lahko ogrozi uresničevanje ustavnih načel enakosti vseh pred zakonom in drugimi subjekti. Izenačevanje položaja v znanju daje enake možnosti oškodovancu in zavarovatelju, ki sta v odškodninskem postopku nasprotnika s popolnoma različnimi interesi.

– *zahtevnosti postopka*

Nemalokrat je postopek pri zavarovalnici po svoji kompleksnosti in zahtevnosti izenačen s postopkom pred sodiščem. V obeh primerih je treba zahtevek sestaviti, ugovarjati na rešitve, podpisovati poravnavo, zbirati dokaze ipd.

– *ekvivalentnosti odškodnine*

Osnovno načelo odškodninskega prava zagotavlja oškodovancu pravico do odškodnine celotne škode, ki je posledica protipravnega delovanja povzročitelja. Če stroški odvetnika bremenijo oškodovanca, se njegovo premoženje zmanjša, s tem pa bi bila kršena obveznost povzročitelja (zavarovalnice), da vzpostavi stanje, kakršno je bilo pred nezgodo.

– *izogibanju nepotrebnim sporom*

Nenazadnje priznavanje stroškov odvetnikom le te destimulira za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov v sodnih postopkih, s čimer se skrajša čas reševanja zahtevkov in se izogne nepotrebnim stroškom sodnih postopkov. V pravnih postopkih pred sodišči se stroški zastopanja priznavajo, saj zakonodajalec daje oškodovancu pravico do kvalificiranega zastopanja in do povračila stroškov, ki mu s tem nastanejo – v Sloveniji v Zakonu o pravdnem postopku v 154. členu.

Vendar pa gre omeniti, da se v vseh državah, vsaj v mirnem postopku, stroški zastopanja ne priznavajo (npr. Belgija, Francija, Finska, Grčija, Turčija, Luksemburg, Nizozemska, Španija, Portugalska, Romunija) in je zato nemški poslanec v Evropskem parlamentu predlagal, da bi bilo tudi priznavanje teh stroškov določeno v 5. direktivi in bi jih zakonodaje sprejele. S predlogom ni uspel.

Razlika med državami, ki jih v nalogi primerjamo, je v priznavanju stroškov zastopanja agencijam. *Agencije* za zastopanje oškodovancev so najbolj razširjene v *Italiji* (t. i. Infortunistiche stradali), v *Nemčiji* nekoliko manj, vendar se stroški zastopanja vedno priznavajo. Povedali smo, da v nobeni od držav ni posebne zakonske podlage o pravici oškodovanca do povračila stroškov zastopanja, vendar so zavarovalnice začele priznavati te stroške. Vse več oškodovancev je namreč iskalo pomoč pri agencijah za uveljavljanje njihovih odškodninskih zahtevkov iz istih razlogov kot pri odvetnikih, kar je agencijam dalo težo in moč, da so zavarovalnice postavili pred dejstvo: ali priznati stroške zastopanja agencijam ali pa jih ne priznati in vzpostaviti izvor sodnih sporov in posledično višjih stroškov. *Slovenija* je pri tem izjema. Zavarovalnice stroškov zastopanja agencijam ne priznavajo, kar je tudi razlog, da zavarovalnice ne prejemajo zahtevkov od agenciji, razen redkih izjem. V imenu, vendar brez vedenja oškodovancev, jih uveljavljajo odvetniki po izbiri agencije.

Stroške zastopanja navajam med oblikami priznanih škod za materialno škodo na vozilu in s tem povezanimi posrednimi stroški, niso pa izključeni oziroma so še bolj utemeljeni v primeru uveljavljanja odškodnine za telesne poškodbe.

Ostali posredni stroški

Kadar vozilo zaradi prometne nezgode ni vozno, je oškodovanec v vseh treh državah upravičen do povračila *stroškov vleke* do najbližje mehanične delavnice.

Zmanjšana vrednost vozila je v vseh treh državah pravno priznana škoda. Razlika se kaže v pogojih, ki morajo biti izpolnjeni. Tako v Nemčiji vozilo ne sme biti starejše od 5 let, prevoženi kilometri po števcu ne smejo presežati 100.000 kilometrov in vozilo ne sme biti udeleženo že v kakšni predhodni nezgodi. V Italiji se zmanjšana vrednost priznava v primeru večjega obsega škode na novem vozilu. Slovenske zavarovalnice bodo zmanjšano vrednost priznale, ko je škoda na vozilu večjega obsega in vsi poškodovani deli niso zamenjani, ampak so popravljani, vozilo pa ni starejše od dveh let.

S *stroški repatriacije* so mišljeni stroški, ki oškodovancu nastanejo z vrnitvijo domov ali s prevozom v namembni kraj, ko zaradi prometne nezgode njegovo vozilo ni vozno. Glede na okoliščine posameznega primera in v smislu ravnanja oškodovanca kot dobrega gospodarja se lahko priznavajo stroški prevoza s taksijem, vlakom, avtobusom, letalom ali najem vozila. Priznavajo se v vseh treh državah, upoštevajo pa se prihranjeni lastni stroški, ki jih oškodovanec ni imel s svojim vozilom (cestnine, gorivo, amortizacija ipd.).

Stroški prenočevanja se oškodovancu priznavajo v primeru, ko je zaradi prometne nesreče in s tem škode na vozilu prisiljen prenočevati na poti, npr. zaradi popolnoma uničenega vozila, nujnega popravila vozila, ki je potrebno za tehnično brezhibno in varno nadaljevanje poti, ni pa nujno, da to popravilo predstavlja odpravo celotne škode; zaradi oddaljenosti od doma in časa prometne nezgode. Stroški se priznavajo v vseh treh državah, in sicer v višini dejansko nastalih stroškov, seveda ob upoštevanju ravnanja oškodovanca v smislu dobrega gospodarja.

Splošni stroški zajemajo stroške telefona, poštnine ipd., ki so potrebni za uveljavljanje odškodninskega zahtevka. V Nemčiji se stroški priznavajo brez posebnih dokazil v pavšalnem znesku med 15 in 25 EUR, za višje stroške pa je potrebno dokazilo o dejanskem nastanku stroškov. V Sloveniji zavarovalnice priznavajo dejansko nastale stroške na osnovi dokazil, menim pa, da bi sodišče stroške priznalo tudi v pavšalnem znesku. V Italiji se splošni stroški v odškodninskih zahtevkih ne pojavljajo.

5.1.2 Izgubljeni dobiček

Izgubljeni dobiček je preprečitev povečanja oškodovančevega premoženja, ki bi ga bilo mogoče utemeljeno pričakovati glede na normalen tek stvari ali glede na posebne okoliščine, ki pa ga zaradi oškodovančevega dejanja ni bilo mogoče doseči. Je tipična ekonomska kategorija, ki pa se kot pravno priznana škoda razlikuje od čistega dobička, ki ga podjetji izkazujejo v izkazu poslovnega izida. Izkaz poslovnega izida je namreč računovodski izkaz, s katerim podjetje izkazuje prihodke, odhodke in poslovni izid, dosežen v poslovnem letu, izgubljeni dobiček pa je poslovno-finančna kategorija in je tisti dobiček, ki bi ga oškodovanec dosegel, če ne bi bilo prometne nesreče. Izgubljeni dobiček predstavlja razliko med tistimi *prihodki*, ki bi jih oškodovanec ustvaril, če škodnega dogodka ne bi bilo, in tistimi *odhodki*, ki bi v zvezi s temi prihodki nastali.

Pri ugotavljanju obsega prihodkov je treba upoštevati, ali oškodovanec v izkazanih dohodkih izkazuje morebitne carine in trošarine ter ali je zavezanec za plačilo davka ali ne. Če so v prihodkih zajete carine in trošarine in je oškodovanec zavezanec za plačilo davka, potem moramo te postavke od prihodkov odbiti.

Obseg odhodkov oškodovanca, ki se odbijejo od prihodkov, predstavljajo tisti stroški poslovanja, ki bi mu nastali, če bi posloval (npr. prevozniku stroški goriva). Fiksni stroški, kot so stroški dela (bruto plače in prispevki za socialno varnost), amortizacija, ki je računovodska kategorija, in davek na dodano vrednost, če je oškodovanec upravičen davek na dodano vrednost upoštevati kot svoj vstopni davek, v obsegu odhodkov ne smemo upoštevati.

Odškodnina pomeni za zavezance za plačilo davka od dobička izredni prihodek in povečuje osnovo za obračun davka, zato tega davka pri ugotavljanju izgubljenega dobička ne smemo odšteti. Pri zavezancih za davek od dohodka pa je treba najprej ugotoviti konkreten davčni položaj oškodovanca. Če mu povečuje osnovo za odmero davka od dohodka, ga ne smemo upoštevati, če pa odškodnina njegove osnove za odmero davka ne povečuje, ga je treba upoštevati kot odhodek pri ugotavljanju izgube dobička.

Pri ugotavljanju obsega izgubljenega dobička je treba najprej predvideti, kakšen bi bil potek poslovanja oškodovanca, če škodnega dogodka ne bi bilo. Iz poslovanja v preteklih obdobjih predvidimo, ali bi obseg poslovanja ostal nespremenjen, ali bi naraščal ali pa padal.

Izguba dobička je pravno priznana škoda tudi v Italiji in Nemčiji.

5.2 Nepremoženjska škoda – odškodnina za telesne poškodbe

V vsakdanjem jeziku s pojmom škoda razumemo spremembo določenega stanja na slabše, to je stanja, ki nastane kot posledica zmanjšanja količine, kakovosti ali vrednosti neke dobrine. Taka opredelitev velja za premoženjsko škodo, katere vrednost se da matematično izračunati in izraziti v denarju ali nadomestiti z drugo materialno dobrino. Kadar pa do sprememb stanja na slabše ne pride na posameznikovem premoženju, povrnitev take škode v denarju pojmovno ni mogoča. Telesnih, duševnih bolečin in strahu ni mogoče preprosto izbrisati, kot da jih ne bi bilo. Prisojena denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo ne bo odpravila prizadetosti v oškodovančevi osebnostni sferi. Pravična denarna odškodnina za nematerialno škodo zato ni reparacija, temveč je njen namen zbuditi občutek določenega moralnega zadoščenja, ki naj omili oškodovančeve težave, to je škodo. Funkcija denarne odškodnine za nematerialno škodo je lahko le satisfakcija.

Nepremoženjska škoda je v pravnih redih posledica prizadetega človekovega interesa oz. celovitosti v fizični ali psihični sferi. Posledica enotne koncepcije nepremoženjske škode je, da nekateri tuji pravni redi (npr. Nemški) določajo enovito pravico do povračila nepremoženjske škode (ena vrsta škode), drugi pravni redi pa

določajo več vrst pravno priznanih nepremoženjskih škod. V slednjo skupino sodita tudi Slovenija in Italija.

5.2.1 Oblike in obseg nepremoženjske škode v Sloveniji

Človekova negativna čustva in občutenja se kažejo na različne načine. V 179. členu OZ je zakonodajalec v prvem odstavku izrecno navedel, da pravica do denarne odškodnine pripada ne glede na pravico do povračila premoženjske škode, tudi če premoženjske škode ni. Opredelil je tudi oblike pravno priznane nepremoženjske škode, za katere se priznava plačilo denarne odškodnine. V zvezi z nepremoženjsko škodo, ki je nastala kot posledica prometne nezgode, se priznavajo naslednje oblike škode, naštetje v 179. členu OZ:

- telesne bolečine,
- duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti,
- duševne bolečine zaradi skaženosti,
- duševne bolečine zaradi smrti bližnjega in
- strah.

Iz navedenega člena izhaja, da sam poseg v osebno sfero fizične osebe še ni podlaga za prisojo pravične denarne odškodnine. Primarna škoda torej mora imeti posledico v oškodovančevem prestajanju telesnih ali duševnih bolečin ali strahu.

V drugem odstavku 179. člen predpisuje, da pravična odškodnina oškodovancu pripada, če okoliščine primera, zlasti stopnja bolečin in strahu ter njihovo trajanje to opravičujejo. S tem je opredeljena spodnja meja »poslabšanja stanja«, ki naj jo pravo še sankcionira s pravično denarno odškodnino. Zadoščenje oškodovancu pripada zaradi porušenega psihičnega ravnovesja, ne pa zaradi želje po pridobitvi premoženjske koristi (Jadek Pensa v Plavšak et al. 2003, 1024).

Pojem pravno priznane škode, ki fizični osebi daje pravico do pravične denarne odškodnine, je tako opredeljen v treh pogledih:

- z definiranjem škodne posledice (telesne, duševne bolečine, strah),
- z opredelitvijo izvora duševnih bolečin,
- z zahtevo po razumnem upoštevanju spodnje meje zatrjevanega »poslabšanja stanja«.

Telesne bolečine

Telesne bolečine so najstarejša vrsta nepremoženjske škode, v katero spadajo prestane telesne bolečine, bodoče telesne bolečine in nevšečnosti v zvezi z zdravljenjem. So lahko posledica telesnih poškodb ali najrazličnejših okvar zdravja. S pojmom telesnih bolečin razumemo najrazličnejše nevšečnosti med zdravljenjem, ki jih trpi oškodovanec in se obravnavajo v okviru odškodnine za telesne poškodbe. Sodna praksa zavzema stališče, da med takšne nevšečnosti štejemo: krajšo nezavest,

hospitalizacijo, vezanost na posteljo, razne vrste imobilizacij in fiksacij, rentgensko slikanje, operacije, infuzije, transfuzije, injekcije, previjanje ran, odstranitev šivov, uporabo invalidskega vozička in bergel, bolniški stalež, obiskovanje ambulante, fizioterapijo itd. Same telesne bolečine izvedenci medicinske stroke razvrščajo glede na stopnjo, pri čemer opredeljujejo tudi njihovo trajanje. Ob upoštevanju intenzivnosti in trajanja bolečin ter poteka zdravljenja je omogočena individualizacija prisojanja odškodnin za nepremoženjsko škodo.

Duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjskih aktivnosti

Pojem zmanjšanja življenjske aktivnosti zajema zmanjšanje človekovih sposobnosti na celotnem področju njegovega udejstvovanja, ki vpliva na kakovost njegovega življenja. Zmanjšanje teh sposobnosti je lahko posledica telesnega ali psihičnega prikrajšanja, ki ga je oškodovanec pretrpel zaradi škodnega dogodka, pri tem pa ni nujno, da je bil sam udeležen v škodnem dogodku. Zmanjšanje sposobnosti je lahko posledica travmatične reakcije na smrt bližnjega v škodnem dogodku. Upad telesnih in umskih sposobnosti negativno vpliva na delovno zmožnost, umetniško ustvarjanje, na možnosti za nadaljnji razvoj, napredovanje, ustvaritev družine, športno udejstvovanje, svobodo gibanja in podobno. Negativen vpliv se lahko odraža v zmanjšanju omenjenih sposobnosti, pa tudi v povečanih naporih, ki jih mora oškodovanec vlagati, da bi dosegal enake rezultate. Poslabšanje stanja na področju kakovosti oškodovančevega življenja zbuja psihično trpljenje pri oškodovancu.

Obseg škode se praviloma ugotavlja s pomočjo izvedenca medicinske stroke, ki bo potrdil ali ovrgel tožnikove trditve o upadanju njegovih telesnih in psihičnih zmožnosti. Duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti so lahkočasne ali trajne, zato je treba poleg gotovosti obstoja in njihove intenzivnosti ugotoviti tudi pričakovano trajanje. Duševno trpljenje pa ni odvisno samo od teže poškodbe. Na posledice v duševni sferi oškodovanca vplivajo tudi vrsta, narava in teža poškodbe, pa tudi starost in spol oškodovanca, njegovo zdravstveno stanje pred poškodbo, poklic, ki ga opravlja, omejitve v prostem času in podobno.

Duševne bolečine zaradi skaženosti

Pojem skaženosti je pravni standard. Zato tisti, ki presoja, ali konkretna oškodovančeva spremenjena zunanost ustreza temu pojmu, kreira pravo za konkretni primer. Pri tem odloča o različnih stopnjah spremenjene zunanosti oškodovanca, od manjše pa do izredno hude deformacije, ko gre lahko že za izmaličenost dotedanjšega oškodovančevega videza. Zato pojma skaženosti po prvem odstavku 179. člena v pravu ne gre razumeti v medicinskem pomenu te besede, kjer se s skaženostjo označujejo take spremembe zunanosti, ki v okolici zbujejo gnus. Poimenovanja manjših sprememb v oškodovančevem videzu, ki jih srečujemo v izvedenskih mnenjih (pogosto označena kot kozmetični defekt), lahko ustrezajo pravnemu pojmu skaženosti.

V sodni praksi ni sporno, da se za skaženost štejejo tudi uporaba bergel, invalidskega vozička, motnje govora, bodisi zaradi nošenja aparata bodisi zaradi motenih refleksov, nenavadne čustvene reakcije, psihosocialni odkloni in šepanje.

Za presojo o konkretni vsebini pravnega standarda skaženosti prevladujejo v pravni praksi objektivno subjektivni kriteriji. Presoja terja najprej natančno ugotavljanje konkretnih sprememb oškodovančeve zunanosti. Sledi sklepanje o njihovi opaznosti, možnosti njihovega zakrivanja in subjektivna merila o vplivanju teh lastnosti sprememb na oškodovančevo psihično ravnotežje in počutje, pri čemer se upošteva tudi starost in spol oškodovanca. Kriterij, ki vpliva na višino pravične denarne odškodnine, je neprijetna reakcija oškodovančevega okolja na njegovo zunanost, ker v določeni meri povečuje oškodovančeve težave v stikih z ljudmi in s tem njegove duševne bolečine zaradi skaženosti.

Skaženost lahko prerase v zmanjšanje življenjske aktivnosti, če povzroča težave, ki se odražajo na področju oškodovančevega udejstvovanja.

Strah

Strah kot posamično obliko nepremoženjske škode poznajo pravni redi držav bivše Jugoslavije in nekateri pravni redi bivših socialističnih držav vzhodnega bloka. Pravni redi držav EU in EGP strahu kot ločene oblike nepremoženjske škode ne poznajo.

Nepremoženjska škoda se kaže v negativnih čustvih ali občutjih, ki motijo človekovo duševno ravnovesje in nastanejo zaradi različnih vzrokov, npr. zaradi telesne poškodbe. Tako občutje je tudi strah, ki ga praviloma izzove predstava o neposredni grozeči nevarnosti. Strah kot pravno priznana škoda je mučna čustvena reakcija, ki jo človek doživlja kot psihično travmo, spremljano z neprijetnimi, lahko bolečimi telesnimi manifestacijami (Božič Penko 2003, 70). Za razliko od medicine sodna praksa strah deli na primarni in sekundarni strah, pri tem pa izhaja iz časa nastanka strahu glede na škodni dogodek oziroma na njegov izvor.

Primarni strah ali strah v ožjem smislu je neposredna afektivna reakcija na nevaren dogodek ali situacijo. Nastane neposredno pred za življenje ter telesno in čustveno integriteto nevarnim dogodkom ali nevarno situacijo in med njunim trajanjem. Je intenzivno in kratkotrajno čustveno stanje, ki ga spremljajo telesni pojavi ter traja nekaj ur ali izjemoma nekaj dni. Praviloma popusti, ko preneha nevarna situacija in se prične intelektualna obdelava podatkov. Stopnja intenzivnosti primarnega strahu je odvisna od dogodka, ki ga je sprožil, pa tudi od drugih objektivnih in subjektivnih dejavnikov (npr. od značaja oškodovanca, njegove ocene o stopnji nevarnosti in možnih škodnih posledicah idr.).

Sekundarni strah ali strah v širšem smislu pa je razpoloženje, ki se kaže v zaskrbljenosti ali bojazni in kot bolj ali manj enakomerno občutje lahko traja več dni ali celo mesecev. Izvor sekundarnega strahu je telesna ali duševna travma. Nastopi torej, če oškodovanec utрпи telesne ali duševne poškodbe, pri čemer se sekundarni strah kaže kot

bojazen za morebitni neuspešen izid zdravljenja, strah pred bolečinami med zdravljenjem, pred raznimi medicinskimi posegi (zdravstveni pregledi, operacijami, narkozo), pred okužbami, pred izgubo delovne sposobnosti oziroma nastanka invalidnosti in s tem popolno ali delno izgubo materialne preskrbljenosti, pred izgubo samostojnosti pri opravljanju življenjskih funkcij ipd. Intenzivnost sekundarnega strahu je odvisna predvsem od vrste, teže in drugih okoliščin pretrpljenih poškodb v smislu subjektivnih lastnosti oškodovanca. Ni torej odvisna od objektivne presoje okoliščin, temveč sloni na ugotavljanju oškodovančevega doživljanja strahu. Moč in trajanje sekundarnega strahu pri oškodovancu sloni na njegovem prepričanju, kako hudo je poškodovan in kakšne škodne posledice vse lahko zaradi tega pričakuje.

V primeru, ko sta podani obe obliki strahu, se odmeri odškodnina za duševne bolečine zaradi strahu v enem znesku. Strah, ki ga oškodovanec trpi ob škodnem dogodku, in strah, ki nastane kasneje med zdravljenjem, pomenita enotno obliko škode.

Strah kot oblika škode se v sodni praksi od telesnih bolečin in nevšečnosti v zvezi z zdravljenjem razlikuje v tem, da je strah, časovno gledano, pretekla škoda, duševne bolečine pa bodoča. Strah se pojavi pred nečim neznanim, duševne bolečine pa nastanejo zaradi znane posledice.

Merila in izhodišča za odmero odškodnine za strah

Osnovni kriteriji, ki so pomembni pri ugotavljanju obsega nepremoženjske škode in s tem tudi obsega strahu, so določeni v 179. členu OZ, ki določa, da se odmeri denarno odškodnino, če spoznane okoliščine primera, zlasti pa stopnja bolečin in strahu ter trajanje, to opravičujejo. Poleg teh kriterijev je sodna praksa izoblikovala še dodatne kriterije, ki se upoštevajo pri ugotavljanju obsega tistih oblik nepremoženjske škode, ki se v praksi pogosteje pojavljajo.

Ustaljeno je stališče, da se pri odmeri odškodnine za to obliko nepremoženjske škode upošteva:

- intenzivnost strahu (zaskrbljenosti) zaradi možnosti slabega razpleta negotove, s škodnim dogodkom povzročene situacije,
- njegovo trajanje.

Kot pomožni merili pa se uporabljata še:

- stopnja objektivne negotovosti izida škodne situacije (izida zdravljenja),
- subjektivne lastnosti oškodovanca (npr. starost oškodovanca in od nje odvisna zmožnost racionalnega ocenjevanja lastnega položaja v kritičnem obdobju; poklicni pianist se bolj ustraši zaradi možne amputacije prsta ipd.).

Oškodovanec je do denarne odškodnine za strah upravičen, če je intenzivnost strahu in njegovo trajanje takšne stopnje, da izzove tiste učinke, ki ustrezajo stanju psihične travme, določenega duševnega pretresa ali šoka, v katerem se oškodovanec znajde

zaradi škodnega dogodka (primarni strah) kot tudi kasneje zaradi upravičene zaskrbljenosti zaradi možnih težkih ali celo smrtnih posledic (sekundarni strah). Glede na navedeno, navaden, običajen strah, zaskrbljenost, negotovost za bodočnost tudi zaradi posledic pretrpljene poškodbe, ki prenehajo v kratkem po tem, ko se pojavijo, ne pomenijo strahu, ki bi opravičeval prisojno denarne odškodnine.

Pri odmeri odškodnine za strah je treba upoštevati tudi 2. odstavek 179. člena OZ, ki pravi, da je višina odškodnine odvisna od pomena prizadete dobrine in namena te odškodnine ter ne sme podpirati teženj, ki niso združljive z njeno naravo in namenom. V zvezi s tem kriterijem poteka odmera odškodnine na dveh ravneh: konkretni in abstraktni. Pri določitvi višine odškodnine je zato treba upoštevati intenzivnost in trajanje strahu, ki se odraža pri posameznem oškodovancu, s ciljem, da se pri njem doseže zadoščenje, ki ta strah omili. Istočasno pa mora biti odškodnina določena objektivno, in sicer glede na razmerja med manjšimi, večjimi in katastrofalnimi škodami ter odškodninami zanje, in glede na primerjavo z odškodninami za enako škodo.

Odškodnina za strah gre le neposrednemu oškodovancu, to je le tistemu, ki je bil udeležen v škodnem dogodku, pa čeprav je škoda posrednega oškodovanca (npr. starš opazuje otroka, ki se znajde v nevarni situaciji, se pri tem prestraši ali doživi celo šok) resnična in intenzivna. Upravičenost do odškodnine za strah pa ni nujno povezana s telesno poškodbo. O tem je zavzelo stališče Vrhovno sodišče v sodbi¹⁶, ko se je zavarovanec tožene stranke s tovornjakom silovito zaletel v hišo in hudo prestrašil tožnika, ki sta spala v njej. Oškodovanca sta trčenje doživela neposredno, zaradi česar sta občutila ogroženost, ki je povzročila strah, in sta bila v takih okoliščinah udeleženca v škodnem dogodku. Oškodovanca sta občutila strah vsak zase, zaradi občutka, da je ogroženo njuno življenje. Zaradi strahu za lastno življenje, zaradi česar sta utrpela škodo, sta neposredna oškodovanca. Kljub temu, da je bila škoda posredna, saj tožnika nista bila udeležena v prometu, sta bila neposredna oškodovanca, ki sta utrpela samostojno škodo (Koman Perenič 2004, 62).

V navedenem primeru je bila obema oškodovancema dosojena odškodnina za strah, čeprav v škodnem dogodku fizično nista utrpela telesnih poškodb. Če bi tožnika uveljavljala škodo zaradi strahu, ki ga nista prestajala zaradi lastne ogroženosti, temveč drug za drugega, bi bila posredna oškodovanca in s tožbenim zahtevkom ne bi mogla uspeti.

Odmera odškodnine

Povrnitev nepremoženjske škode v denarju že pojmovno ni mogoča, saj telesnih in duševnih bolečin ter strahu ni moč izbrisati, kakor da jih ne bi bilo. Prisojena denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo ne bo odpravila prizadetosti v oškodovančevi

¹⁶ Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. II Ips 505/96 z dne 4. 2. 1998

osebni sferi. Pravična denarna odškodnina za oškodovanca zato ni reparacija, pač pa pomeni zanj določeno zadoščenje, ki naj omili njegove težave, to je škodo (Strohsack 1990, 225).

V Sloveniji ne poznamo tabel, po katerih bi vrednotili telesne poškodbe. Pojem pravične denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo je pravni standard. Tehtanje, kolikšen znesek ustreza pravični denarni odškodnini v konkretnem primeru, pomeni opredelitev vsebine pravnega standarda in tisti, ki o tem odloča, kreira pravo za konkretni primer. Tako je omogočena kar največja individualizacija odškodnine, saj konkretna vsebina pravnega standarda ni vsebovana v pravni normi, temveč se oblikuje sproti v vsakem obravnavanem primeru. Skozi vsebino pravnega standarda se mora zrcaliti vrednotenje, ki se je izoblikovalo v določenem času in prostoru.

Po ugotovitvi obstoja in obsega nepremoženjske škode se začne prva stopnja njenega vrednotenja, to je njena primerjava z ostalimi nepremoženjskimi škodami in umestitev v razmerje med lažjimi, srednjimi in težjimi škodami. V drugi stopnji vrednotenja sledi določitev zneska pravične denarne odškodnine. Ker je namen denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo doseči določeno oškodovančevo zadoščenje, mora biti odškodnina sorazmerna oškodovančevemu prikrajšanju, hkrati pa mora biti prisojeni znesek vpet v širše družbene okvire, ki se na področju odškodninskega prava izražajo zlasti skozi medsebojna razmerja med manjšimi, večjimi in katastrofalnimi škodami in odškodninami zanje.

Določitev višine denarne odškodnine za nematerialno škodo je torej odvisna od vsakega posameznega primera, saj pri odmeri konkretne odškodnine ne gre za odmero enake odškodnine za podobno škodo. Zgolj v pomoč in orientacijo zainteresirani javnosti (odvetnikom, zavarovalnicam, sodnikom, tožilcem, pa tudi oškodovancem) za postavljanje ustreznih odškodninskih zahtevkov in za odločanje o njih je skupina avtorjev zbrala sodbe Vrhovnega sodišča RS in jih objavila v priročniku Denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo. Primer iz zbirke sodne prakse je prikazan v prilogi 1.

V 180. členu OZ zakonodajalec posebej omenja pravico do denarne odškodnine za duševne bolečine ob smrti ali težki invalidnosti bližnjega. Oškodovanec je v tem primeru druga, posredna oseba, ki je z neposrednim oškodovancem čustveno povezana in ki sama trpi duševne bolečine zaradi telesnih ali duševnih bolečin neposrednega oškodovanca.

5.2.2 Odškodnina za telesne poškodbe v Nemčiji - *Schmerzensgeld*

Pravico oškodovanca do odškodnine za nematerialno škodo ureja 253. člen nemškega Civilnega zakonika (BGB). Med ostalimi členi istega zakonika, ki urejajo pravico do odškodnine za nematerialno škodo, je najpomembnejši 847. člen, ki se

nanaša na odškodnino za nematerialno škodo, t. i. Schmerzensgeld.¹⁷ Do uveljavitve novele BGB 1. avgusta 2002 so bila določila nemškega zakonika, ki opredeljujejo pravico do odškodnine za nematerialno škodo, dokaj restriktivna. 253. člen zakonika je določal pravico do odškodnine za nematerialno škodo samo v primerih krivdne odgovornosti, izključena pa je bila v primerih objektivne odgovornosti. Oškodovanci (npr. sopotniki v vozilu, pešci, kolesarji) niso bili upravičeni do odškodnine, če je do škodnega dogodka prišlo zaradi neizbežnega dogodka, zaradi katerega voznik brez svoje napake – krivde ni mogel preprečiti nezgode (npr. odpoved zavor, defekt zračnic koles vozila ipd.), breme dokazovanja pa je bilo na strani oškodovanca. Novela zakona daje pravico do odškodnine za nematerialno škodo tudi v primerih uporabe objektivne odgovornosti zaradi neizbežnega dogodka, izključeni pa so škodni dogodki, katerih povod je višja sila.

Pojem Schmerzensgeld zajema pretrpljene fizične in psihične bolečine, vse vidike estetske škode, škodo zaradi prikrajšanja v družbenih odnosih, vlaganje večjih naporov za doseganje istega cilja v dejavnosti, s katero se oškodovanec ukvarja, izguba seksualne moči itd. Odškodnina se prisoja v enem zaokroženem znesku.

Funkcija Schmerzensgelda je dvojna:

- funkcija poravnave (Ausgleichsfunktion) in
- funkcija zadoščenja, satisfakcije (Genugtungsfunktion).

Funkcija poravnave zajema kriterije, katerih namen je doseči izenačenje položaja oškodovanca po nezgodi s položajem pred nezgodo:

- *Trajanje škode oz. obseg poškodbe* ima pri odmeri odškodnine velik pomen, pri čemer se upošteva osebno stanje poškodovane osebe – starost, spol, poklic in osebna nagnjenja.
- *Psihična prizadetost* se priznava izjemoma, kadar je oškodovancu dejansko postavljena diagnoza psihičnega bolnika (Nervenzusammenbruch) kot posledica težke poškodbe možganov. Primarna psihična prizadetost, ki se kaže v duševnem šoku (depresija, žalost, ne razpoloženje, pasivnost ipd.), pa ni neupravičena in pretirana reakcija, zato se ne upošteva v primeru lažjih poškodb (t. i. bagatelne škode) in niti za osebni šok brez telesnih poškodb (npr. v primeru poškodb ali smrti bližnje osebe).
- *Duševno pogojena posledična škoda (duševne bolečine)* telesno poškodovanega se upošteva, kadar ta temelji na psihični dovzetnosti ali na nevrotični osnovi poškodovanega. Ne upošteva se le v primeru po obsegu manjših poškodb t. i. bagatelne škode.
- *Socialne obremenitve* oškodovanca se upoštevajo, kadar imajo telesne poškodbe oškodovanca posledico v motnjah pri izobraževanju, v poklicnem delu,

¹⁷ Schmerzensgeld = odškodnina za bolečine, bolečina.

- napredovanju, manjši možnosti za poroko, udejstvovanju v javnem življenju in športih aktivnostih.
- Stališča sodišč glede upoštevanja *starosti* poškodovane osebe so različna. Na eni strani bo mlajša poškodovana oseba trpela posledice poškodbe daljši čas kot starejša oseba, po stališču drugih sodišč pa starejše osebe teže prenašajo in zdravijo posledice poškodbe kot mlajše poškodovane osebe, ki se lažje prilagodijo novi življenjski okoliščini.
 - V primeru *smrti* v škodnem dogodku poškodovane osebe so do odškodnine upravičeni svojci poškodovane (preminule) osebe. Pri odmeri odškodnine je odločilno dejansko trajanje zavedanja in občutenja bolečine, ki jo je trpela poškodovana oseba. V primeru trenutne smrti ob nastanku škodnega dogodka ni izkazano, da je poškodovanec utrpel omembe vredno trajanje bolečine, kar izključuje pravico do odškodnine. Stališče sodišč je tudi glede tega kriterija različno.¹⁸

Funkcija satisfakcije vključuje kriterije, katerih namen je doseči zadoščenje oškodovanca:

- *Krivda povzročitelja* pri odmeri odškodnine za škodo na osebi, nastalo v prometnih nezgodah, ki se lahko pripeti vsakemu udeležencu v prometu, nima bistvenega vpliva in se v primerih objektivne odgovornosti ter prisojanju komaj omembe vrednih odškodnin, glede na obseg dobljenih telesnih poškodb, praviloma ne upošteva. Upošteva se in vpliva na odmero odškodnine, kadar je škoda povzročena iz grobe malomarnosti ali z zločinskim dejanjem.
- *Povod škodnega dogodka ali poškodovanja* vpliva na odmero višje ali nižje odškodnine za enak obseg poškodb oškodovanca in enako stopnjo krivde povzročitelja izhajajoč iz okoliščine, ali je bil povod škode v opravljanju poklicne dejavnosti, dajanju prve pomoči ipd., ali pa gre povod iskati v zabavi. Nekatera sodišča celo prisojajo nižje odškodnine, če so škodne posledice nastale v času vožnje iz ustrežljivosti. Takim stališčem druga sodišča nasprotujejo in jih kritizirajo kot pravne konstrukte.
- Pojmovanje kriterija *ekonomskega stanja poškodovanca* je pogosto kritizirano kot nesocialni kriterij, ki uporablja različna merila, ko telesna občutljivost, bolečina in čustveno neugodje kot posamezne sestavine človeške narave, zahtevajo enakost. Denarna odškodnina za telesno poškodbo ima na ekonomsko dobro stoječega oškodovanca komaj kakšen učinek, medtem ko ekonomsko šibkejšemu izplačilo odškodnine lahko na eni strani dvigne standard, na drugi

¹⁸ Hacks, Ring in Böhm (2004, 12): Odškodnina za smrtno poškodovano žensko, ki je približno eno uro po prometni nezgodi umrla, ne da bi se v času od nezgode do smrti zavedla, je bila odmerjena v višini 2.500,00 EUR. Sodba OLG Hamm, NZV 1997, 233.

stani pa se ekonomsko šibkejši oškodovanec lahko zadovolji tudi z izplačilom nižje odškodnine.

- *Ekonomsko stanje povzročitelja* pri obravnavi odškodnine za telesne poškodbe iz naslova obveznega zavarovanja vozil nima bistvenega pomena, saj za povzročiteljem stoji zavarovalnica. V neugodnem položaju pa se lahko znajde tako nezavarovani povzročitelj na eni strani, na drugi strani pa oškodovanec ni obravnavan enakovredno kot oškodovanec, ki mu je škodo povzročila zavarovana oseba.
- V zvezi z višino odmerjene odškodnine v funkciji satisfakcije se je v sodni praksi uveljavil tudi kriterij *zavlačevanja zavarovalnice pri reševanju odškodninskega zahtevka*. V primeru neupravičenega zavlačevanja pri izplačilu odškodnine za telesne poškodbe sodišča prisodijo zavarovalnicam plačilo višje odškodnine.
- Stališče nemškega zveznega sodišča je, da ima *simbolična odškodnina ob izgubi subjektivnih občutkov* v funkciji satisfakcije za oškodovanca večji pomen kot poravnalna funkcija. Za oškodovanca, ki utрпи težke poškodbe, ki imajo za posledico izgubo vseh občutkov, poravnava izgubi pomen, saj odškodnine ne more uživati. Na drugi strani je poškodovanec, ki se od trenutka nezgode do smrti ne zave, prav tako upravičen do odškodnine. Prav tako pripisuje uničenju osebnosti, ki se kaže kot izguba zmožnosti zaznavanja in čutenja, večji pomen kot zgolj simboličnega.

Funkcija zadoščenja se v nemškem pravu zapostavlja zaradi njene nedefiniranosti. Nekateri jo opisujejo kot oddaljeno od odškodnine in blizu sankcije (*schadensfern und sanktionsnah*) (Jadek Pensa v Plavšak et al. 2003, 1035). Poudarja se pomen ideje o funkciji denarne odškodnine kot poravnavi, znotraj procesa odmere višine odškodnine pa ni izključeno upoštevanje načina povzročitve konkretne škode.

Predpostavka za prisojanje odškodnine za nematerialno škodo je obstoj nematerialne škode. Stališče sodne prakse, celo Vrhovnega sodišča, je bilo, da telesne poškodbe manjšega obsega, t. i. bagatelne poškodbe, ne predstavljajo nujno nematerialne škode, ker v pravilu ne vplivajo na življenjsko radost, niti ne povzročajo omembe vrednih nevšečnosti (Gerstner 1991 v Čurković 2003, 33). Iz istega razloga se ne priznavajo niti odškodnine za osebni šok, ki ga je oškodovanec utrpel, vendar ni utrpel telesnih poškodb – npr. v primeru poškodb ali smrti bližje osebe – oz. se za tovrstno škodo odškodnina priznava izjemoma, ko je oškodovancu dejansko postavljena diagnoza psihičnega bolnika.

V osnutku novele 253. člena BGB je bilo predvideno, da se bolečina lahko priznava le tedaj, ko škoda, ob upoštevanju njene vrste in trajanja, ni nepomembna. V zaključnih posvetovanjih pa je bilo vendarle sprejeto stališče, da izrecno določanje praga t. i. bagatelne škode ni nujno nespremenljivo (Hacks, Ring in Böhm 2004, 14).

Sodni praksi je torej dana možnost nadaljnjega razvijanja pojma pravične odškodnine, v katero smer bo sodna praksa šla, pa bo pokazal čas.

Odškodnina se odmerja v enem zaokroženem znesku in se prisoja samo, če in kadar je oškodovanec dejansko trpel fizične ali psihične bolečine. Določa se z metodo pravičnosti (Billigkeit)¹⁹ ob upoštevanju vseh okoliščin posameznega primera, naštetih že v funkcijah poravnave in satisfakcije: trajne posledice, brazgotine – estetski videz, posebne potrebe, nevarnost za življenje, trajanje zdravljenja, potek in način procesa rehabilitacije (uporaba bergel, vozička ...), psihološke spremembe, pogojene z nezgodo, starost oškodovanca, zdravstveno stanje pred nezgodo, način nastanka škodnega dogodka, premoženjsko stanje oškodovanca itd.

Metoda se imenuje tudi konkretna metoda ocene nematerialne škode. Enako kot v Sloveniji tudi v Nemčiji posebne, uradne tabele ne obstajajo, zato se zainteresirani ravnajo po primerih iz obstoječe sodne prakse, ki se pogosto zbira in objavlja. Najpogosteje je uporabljan Hacks-Ring-Böhm zbornik Schmerzensgeld Beträge, v katerem je zbranih preko 3000 sodb z najnovejšimi odločitvami nemških sodišč in utemeljitvami za določitev višine odškodnine. Ugotavljanje obsega škode in prisojanje odškodnine izhaja iz modela precedenčnih primerov. Primer iz zbirke odločb je prikazan v prilogi 2.

Posrednim oškodovancem nemško pravo ne priznava odškodnine. Nemški sistem priznava pravico do denarne odškodnine za premoženjsko in za nepremoženjsko škodo samo v primeru, če škoda izvira neposredno iz nedopustnega ravnanja ali škodljivega dejstva.

5.2.3 Odškodnina za telesne poškodbe v Italiji – danno alla persona, danno fisico

Odgovornost in pravico do povračila škode določata 2043. in 2059. člen italijanskega civilnega zakonika (Codice civile) iz leta 1942, vrednotenje škode pa je urejeno v 1223. in 1226. členu istega zakona. Do izdaje sobe Ustavnega sodišča št. 184/1986 je italijansko pravo priznavalo odškodnino za nepremoženjsko škodo v omejenem obsegu. Oškodovanec je lahko uveljavljal odškodnino iz dveh naslovov:

- za premoženjsko škodo (danno patrimoniale), ki jo je utrpel kot posledico telesne poškodbe,
- za nematerialno škodo – t. i. moralno škodo (danno morale), ki se je priznaval in se še priznava samo v primeru, če ima škodni dogodek značilnosti kaznivega dejanja.

Odškodnina za premoženjsko škodo, ki je oškodovancu nastala kot posledica telesnih poškodb, je bila strogo vezana na oškodovančev dohodek. Drugi kriterij pri izračunavanju obsega odškodnine pa je bila stopnja invalidnosti. Pri odmeri odškodnine

¹⁹ Billigkeit = primernost, pravičnost, cenenost

se je pogosto dogajalo, da so sodišča prisojala odškodnino za premoženjsko škodo tudi v primerih, ko dejansko ni prišlo do izgube dohodka (npr. v času odsotnosti z dela zaradi poškodbe je delavec prejemal nadomestilo plače od socialnega zavarovanja, istočasno pa uveljavljal odškodninski zahtevek zaradi premoženjske škode, katerega osnova za izračun je bil prav njegov dohodek). Na drugi strani pa nezaposleni (upokojenci, gospodinje, otroci, brezposelni) niso mogli uveljavljati odškodnine za materialno škodo, ker niso imeli lastnega dohodka.

Proti takemu načinu obravnavanja telesnih poškodb in dosojanju odškodnin zanje se je izrekalo vse več sodišč, kar so utemeljevali s protislovnostjo s 3. členom Ustave, ki je vsem zagotavljal enakopravnost. Sodstvo je postopoma prihajalo do prepričanja, da telesna poškodba kot taka pusti določene posledice in je zato treba zagotoviti oškodovancu primerno odškodnino ne glede na morebitno izgubo dohodka, ki je bila že po tedanjih normah pravno priznana škoda. V primeru škodnega dogodka z značilnostmi kaznivega dejanja pa je treba upoštevati tudi moralno škodo.

V sodbi 184/1986 je Ustavno sodišče definiralo biološko škodo (danno biologico) (Terčon 1999):

Zmanjšanje psihofizične integritete, ki prizadene osebo kot tako v vseh njenih aspektih, torej ne le v njenih delovnih zmožnostih (oz. zmožnosti ustvarjanja dohodka), ampak zaobjema vse dejavnosti človeka (gospodarske, biološke, družbene, kulturne in estetske) v okolju, v katerem živi.

Biološka škoda je postala dominantna oblika nematerialne škode, ki ni odvisna od dohodka oškodovanca. Je rezultat posega v pravico do življenja in zdravja. Je škoda sama po sebi – danno evento. Škoda se predpostavlja, ker je poseg v pravico do zdravja škoda sama po sebi. Kadarkoli torej obstaja škoda na osebi, obstaja tudi biološka škoda in se vselej tudi priznava. Dokazati je treba le okoliščine poškodbe in določiti višino odškodnine, pri čemer obstoj posledic ni pomemben. S sodbo Ustavnega sodišča št. 372 iz leta 1994. je priznana pravica do biološke škode tudi v primeru smrti bližnje osebe, ker ta smrt ustvarja škodo v psihični sferi oškodovane osebe (Čurković 2003, 20).

Moralna škoda je posledica biološke škode (danno consequenza) in je za priznanje odškodnine treba dokazati obstoj posledic, kot so fizične bolečine, psihične bolečine, zaskrbljenost ipd. Odškodnina za moralno škodo se priznava v primerih škodnega dejanja z elementi kaznivega dejanja. Je skupek težko merljivih in težko dokazljivih vrednot in je v strogi odvisnosti od biološke škode.

Biološka škoda obsega:

- trajno invalidnost (trajna biološka škoda) – I. P. (invalidità permanente),
- začasno popolno nezmožnost za opravljanje vsakodnevnih aktivnosti (začasna biološka škoda) – I. T. T. (inabilità temporanea totale),
- začasno delno nezmožnost (začasna biološka škoda) – I. T. P. (inabilità temporanea parziale),
- spremenjeno zunanost ali estetsko škodo – danno estetico,

- zmanjšanje zmožnosti druženja in udejstvovanja v družbi (socialno škodo) in škodo v sferi seksualnosti.

Nesposobnost za opravljanje vsakodnevnih aktivnosti obsega:

- zmanjšanje psihofizičnih zmožnosti,
- izgubo delovnih možnosti ali izgubo možnosti izbire dela,
- vlaganje večjih naporov v delu, tudi če ne pride do izgube dohodka,
- uporabo rezervne delovne moči, kadar ni potrebna prekvalifikacija, ipd.

Do izreka sodbe Ustavnega sodišča leta 1984 se je odškodnina priznavala samo za premoženjsko škodo, ki je bila posledica telesnih poškodb, biološka škoda pa se priznava ne glede na to, ali poškodba vpliva na sposobnost pridobivanja dohodka ali ne.

Odmera odškodnine za biološko škodo se v Italiji opravlja po različnih kriterijih. Uveljavilo se nekaj metod, izmed katerih sodišča najpogosteje uporabljajo tri:

- trikratnik minimalne socialne rente,
- kalkulacija po točkah in
- prosta presoja sodnika.

Metoda trikratne minimalne socialne rente vsebuje tako elemente togosti kot elastičnosti. Togost in enakost metode se kaže prav v njenem temelju – minimalni socialni renti. Elastičnost pa se odraža v razlikovanju oškodovancev po starosti in spolu – renta se namreč pomnoži s količnikom, ki ustreza starosti in spolu oškodovanca, in z ugotovljeno stopnjo invalidnosti.

Kriterij po točkah temelji na določenem znesku, ki ustreza vsaki ugotovljeni stopnji invalidnosti. Nekatera sodišča kot osnovo za določanje višine odškodnine uporabljajo lastne kriterije za vsako točko trajne invalidnosti. Kriterij po točkah uporablja največ sodišč.

Metodo po svobodni presoji so sodišča uporabljala pri odmeri odškodnine za manjše telesne poškodbe, t. i. micropermanenti. Metoda je izraz popravka neupravičeno visokih zneskov odškodnin, do katerih je prihajalo z uporabo metode trikratne socialne pokojnine ali vrednosti točke. Od leta 2001 metoda nima več bistvenega pomena. V nadaljevanju bomo videli zakaj.

Omeniti velja, da nekatera sodišča namesto trikratnika socialne rente uporabljajo petkratnik ali sedemkratnik, zlasti ko gre za hujše poškodbe. Spet druga sodišča kombinirajo en kriterij z drugim, nekatera sodišča pa višino odškodnine določajo zgolj po prosti presoji.

Različna sodišča različno odmerjajo tudi višino odškodnine za moralno škodo, katere izhodišče temelji na biološki škodi, tako da se obračuna odstotek od biološke škode, in sicer od 15 % do 50 % vrednosti trajne biološke škode.

Ogromne razlike pri odmeri odškodnin so spodbudile zakonodajalca, da poskuša vnesti red v prisojanje odškodnin. 31. novembra 1990 je bil v Senatu sprejet predlog

zakona, ki bi določal enotno metodo računanja višine odškodnine za biološko in moralno škodo. Do danes ta zakon ni sprejet. Vendar je bil 5. marca 2001 sprejet Zakon št. 57²⁰, v zavarovalstvu poznan kot Zakon o mikro invalidnosti (Legge sulle micropermanenti), ki se uporablja za določanje odškodnine za telesne poškodbe oz. biološko škodo, nastalo v *prometnih nesrečah* in v nesrečah s plovili na morju. Z mini reformo so zajete vse poškodbe, katerih trajne posledice se gibljejo v razponu od 1 % do 9 %. Od uveljavitve zakona dalje so tako v celotni državi kriteriji za določanje odškodnine »manjših škod« enotni, vendar samo za poškodbe, za katere se odškodnina uveljavlja iz naslova obveznega zavarovanja vozil in plovil.

5. člen tega zakona določa enotne kriterije za izračun biološke škode, tako začasno kot tudi za trajno invalidnost. Za trajno invalidnost do 9 % je določena vrednost osnovne točke s takratnimi 1.200.000 ITL (sedaj veljavna izhodiščna vrednost znaša 674,78 EUR). Ta vrednost se množi z določenim koeficientom za vsako nadaljnjo točko invalidnosti. Upošteva se starost poškodovane osebe in se od 11. leta starosti naprej vrednost točke zmanjšuje za 0,5 % za vsako leto starosti. Primer tabele je prikazan v prilogi 3.

Za popolno začasno nezmožnost (I. T. T.) je določen znesek takratnih 70.000 ITL za vsak dan popolne začasne nezmožnost (današnja vrednost je 39,37 EUR). Nato je treba izračunati še delno začasno nezmožnost (I. T. P.),

- ki znaša 75 % I. T. T. ali 29,53 EUR dnevno,
- nato 50 % od I. T. T. ali 19,68 EUR dnevno in še
- 25 % od I. T. T. ali 9,84 EUR.

Čas, za katerega se odmerja odškodnina za popolno in delno začasno nezmožnost opravljanja aktivnosti, določi izvedenec medicinske stroke. Vsaka posamezna vrednost se množi z dnevi, ki jih določi zdravnik cenzor v strokovnem mnenju.

Pri mikro invalidnosti se personalizacija odškodnine za posameznega oškodovanca lahko doseže z uporabo multiplikativnega koeficienta (coefficiente moltiplicatore), ki prilagaja parameter okoliščinam posameznega primera in je vezan na starost oškodovanca in na težo poškodbe.

Odškodnina za moralno škodo se določa tako, da se seštevek celotne biološke škode (invalidnost + I. T. T. + I. T. P. vseh posameznih odstotkov) deli:

- s 4 pri invalidnosti od 1–4 %,
- s 3 pri invalidnosti od 4–7 % in
- z 2 pri invalidnosti 8 % in več.

V Zakonu o mikro invalidnosti je bila predvidena določitev enotne tabele tudi za vse trajne posledice, ocenjene z od 10 % do 100 % invalidnosti, in sicer v roku šestih

²⁰ Polni naziv: Disposizioni in materia di apertura e regolazione dei mercati. 2001. Gazzetta Ufficiale 66/2001.

mesecev, vendar tabela do danes še ni sprejeta. Uporabljajo se tabele različnih sodišč, najbolj razširjena pa je uporaba tabele sodišča iz Milana (priloga 4), po kateri se odškodnina za trajno biološko škodo izračuna po obrazcu:

$$O = I \times Ot \times D$$

pri tem je:

O = pričakovana odškodnina,
I = stopnja invalidnosti,
Ot = vrednost osnovne točke
D = demultiplikator na osnovi starosti oškodovanca.

Primer: starost oškodovanca: 45 let; stopnja invalidnosti: 30 %

$$I = 30; Ot = 3.537,85 \text{ €}; D = 0,780$$

$$O = 30 \times 3.537,85 \times 0,780 = 82.786 \text{ EUR}$$

Dobljeni znesek se v pravilu zaokroži in odškodnina za trajno biološko škodo znaša EUR 82.800.

Po tabeli sodišča v Bologni (priloga 5) odškodnina za trajno biološko škodo znaša:

$$I = 30; Ot = 159,00 \text{ €}; \text{koeficient starosti} = 15,165$$

$$O = 30 \times 159,00 \times 15,165 = 72.337 \text{ EUR ali zaokroženo } 72.300 \text{ EUR}$$

V obeh primerih je treba dodati še odškodnino za popolno in delno začasno nesposobnost opravljanja aktivnosti ter moralno škodo.

S sodbo Ustavnega sodišča št. 372 z dne 27. 10. 1994 se je v italijanskem odškodninskem pravu začela uveljavljati nova oblika nepremoženjske škode, t. i. *danno esistenziale*²¹. Izraz nima ustreznega prevoda v slovenskem jeziku, zato bom v nadaljevanju uporabljala izraz v originalnem jeziku. »Danno esistenziale« je definiran kot škoda, ki nastane v vrednotah osebe, pri čemer so te vrednote različne od zdravja. Nanaša se na spremenjene življenjske navade in osebnostne odnose, nastale zaradi nedopustnega ravnanja tretjega. Pomeni »ne moči več delati«, »morati delati drugače«, »navezovati stike na drugačen način«, se torej nanaša na aktivnosti, s katerimi oseba uresničuje svoje želje, potrebe, svoj obstoj. Za razliko od moralne škode, ki se nanaša na občutenje (strahu, bolečine ipd.), se »danno esistenziale« nanaša na delovanje oškodovanca v okolju. Moralna škoda predstavlja sedanjo škodo, »danno esistenziale« pa je bodoča škoda.

Stališča sodišč glede škode »danno esistenziale« so različna tako glede priznavanja kot tudi glede vrednotenja. Nekatera sodišča je ne priznavajo kot posebne oblike, ker naj bi predstavljala podvajanje odškodnine, že vključene v drugih oblikah nepremoženjske škode – bodisi v biološki, bodisi v moralni škodi. Druga sodišča jo

²¹ *esistenza* =obstoj; *esistenziale*=1. (*agg.*) ki se nanaša na obstoj; 2. (*fil.*) ki se nanaša na nadčutne strukture obstoja oz. možni načini obstajanja

priznavajo samo v primerih hujših poškodb, ko so bistvene spremembe v delovanju, obstoju oškodovanca dokazljive, tretja sodišča pa odškodnino za »danno esistenziale« kot samostojno obliko škode priznavajo manj strogo. Enotnosti seveda ni niti v kriterijih za odmero odškodnine. Tako nekatera sodišča, ki to obliko odškodnine priznavajo, uporabljajo svoje tabele, druga spet za izhodišče uporabljajo biološko škodo in odškodnino za »danno esistenziale« obračunajo podobno kot za moralno škodo (Corrado 2006, 9).

5.3 Primerjava višine odškodnin za nepremoženjsko škodo

Medsebojna primerjava odškodnin za nepremoženjsko škodo je praktično nemogoča, saj je ni škode, oškodovancev ali okoliščin, ki bi si bile enake. V predhodnih poglavjih o telesnih poškodbah smo videli, da se v pravnih redih vseh treh primerjanih držav pri ugotavljanju obsega nepremoženjske škode upošteva posameznik kot psihofizična celota z vsemi okoliščinami, ki vplivajo na njegovo integriteto. Razlika je pri umeščanju posameznih bolj ali manj strogih kriterijev v pravno priznane oblike škod, predvsem pa pri njihovem vrednotenju. Ne gre pa zanemariti tudi subjektivnega mnenja izvedencev medicinske stroke, na osnovi katerega se odškodnina odmerja. Kriteriji za oceno poškodb, ki jih uporabljajo izvedenci, pa se od države do države razlikujejo.

Zgolj za orientacijo navajam primer odškodnine v obravnavanih državah za lažjo poškodbo oškodovanke, stare 30 let, ki ji je italijanski izvedenec ocenil invalidnost s 5 %, vrsta poškodbe naj bo zvin vratne hrbtenice, čas zdravljenja 45 dni.

Izvedenec v *Sloveniji* bi takšno poškodbo ocenil s stopnjo invalidnosti 2–3 %. Poglejmo primer za ocenjeno vrednost invalidnosti 3 %. Oškodovanka bi prejela odškodnino:

- za vsako točko invalidnosti od 120.000,00 do 150.000,00 SIT = 360.000,00 do 450.000,00 SIT,
- za zmanjšanje življenjskih aktivnosti (bolečine in strah) od 500.000,00 do 800.000,00 SIT,
- skupaj bi odškodnina znašala od 860.000,00 do 1.250.000,00 SIT ali 3.580,00 do 5.200,00 EUR.

V *Italiji* bi bil obračun naslednji:

Biološka škoda	€ 4.554,77
+ € 29,53 I.T.T. (75 %) x 10 dni	€ 295,30
+ € 19,68 I.T.P. (50 %) x 15 dni	€ 295,20
+ € 9,84 (25 %) x 25 dni	€ 246,00
Skupaj biološka škoda	€ 5.391,27

Dobljenemu znesku prištejemo še moralno škodo, ki jo dobimo tako, da skupno biološko škodo delimo s 3. Odškodnina za moralno škodo znaša 1.797,00 EUR. Skupna

odškodnina za telesne poškodbe znaša 7.188,36 EUR oz. zaokroženo 7.200,00 EUR. Zaradi nedorečenosti škode in odškodnine za »danno esistenziale« te ne bomo upoštevali, na koncu koncev za primerjavo tudi ni več potrebno. Vidimo, da je že brez odškodnine za to obliko odškodnina več kot za tretjino višja kot bi bila najvišja dosojena odškodnina v Sloveniji.

V *Nemčiji* bi odškodnina znašala 500,00 EUR, pri čemer se invalidnost ne upošteva oziroma se ugotavlja pri težjih poškodbah.

Odškodnina *posrednim oškodovancem* bi v primeru smrti poškodovane osebe znašala:

V *Sloveniji*:

- možu, ženi oziroma izvenzakonskemu parterju, otrokom 1.800.000,00 SIT do 2.500.000,00 SIT (€ 7.500,00 - € 10.500,00),
- staršem ter bratom in sestram, če so živeli v skupnem gospodinjstvu z umrlim, 1.000.000,00 SIT do 1.500.000,00 SIT (€ 4.170,00 – € 6.280,00),

V *Italiji* bi sodišča prisojala odškodnino za moralno škodo posrednih oškodovancev različno, pač glede na tabele, ki jih posamezno sodišče uporablja. Poglejmo primer sodišča v Bologni:

- smrt enega otroka - vsakemu staršu	od € 89.616,74	do € 143.929,93
- smrt zakonca	od € 78.210,98	do € 114.600,93
- smrt starša - vsakemu otroku do 30 let	od € 56.485,70	do € 143.929,93
- smrt starša - vsakemu otroku nad 30 let	od € 33.674,16	do € 63.546,42
- smrt enega brata/sestre, če živijo v skupnem gospodinjstvu – za vsakega brata/sestro	od € 19.522,74	do € 31.501,64
- smrt enega brata/sestre, če ne živijo v skupnem gospodinjstvu – za vsakega brata/sestro	od € 13.776,99	do € 24.904,58

in primer sodišča v Milanu:

- smrt enega otroka - vsakemu staršu	od € 101.937,00	do € 203.874,00
- smrt starša – vsakemu otroku	od € 101.937,00	do € 203.874,00
- smrt zakonca	od € 101.937,00	do € 203.874,00
- smrt enega brata/sestre	od € 20.387,10	do € 122.324,40.

V *Nemčiji* posredni oškodovanci niso upravičeni do odškodnine za lastno škodo. V poglavju 5.2. na strani 29 smo pod opombo 18 navedli primer višine odškodnine 2.500,00 EUR za primer smrti, ki je nastopila eno uro po prometni nezgodi. Za primerjavo navedimo še odškodnino, ki so jo prejeli dediči v primeru smrti poškodovanca po 21 mesecih od nastanka škodnega dogodka, v katerem je utrpel več zlomov, poškodbo pljuč, poškodbo možganov z vplivi na osebnost. Prisojena je bila odškodnina v višini 75.000,00 EUR. Upoštevano je bilo, da je umrli trpel težke telesne in zdravstvene poškodbe zgolj 21 mesecev, na višino odškodnine pa ni vplivalo, da se je

življenje poškodovanca zaradi telesne poškodbe predčasno končalo (Hacks, Ring in Böhm 2004, 12).

Iz do sedaj navedenega vidimo, da na višino odmerjene odškodnine za nepremoženjsko škodo ne vpliva toliko sam obseg pravno priznane negmotne škode, temveč način vrednotenja in odmere odškodnine. Kritiki označujejo tabelarično vrednotenje kot lahko aritmetično bližnjico, ki omogoča razpolovitev časa pregleda posameznih spornih vprašanj v konkretnih primerih in pogosto izziva nepravičnost. Nepravičnost se predvsem izkazuje pri manjših, vendar najpogostejših poškodbah, nastalih v prometnih nezgodah t. i. »mikro invalidnosti«, ki oškodovancu ne puščajo posledic v sferi delovne zmožnosti.

5.4 Premoženjska škoda v zvezi s telesnimi poškodbami

Z odpravljanjem posledic telesnih poškodb nastaja oškodovancem tudi škoda na premoženju, ki se kaže v stroških zdravljenja, povečanih potreb in dodatna nega, izguba dohodka, v primeru smrti pogrebni stroški, izguba vira preživljanja.

Stroški *zdravljenja* nastanejo ob odpravljanju posledic poškodb (škode) poškodovanca. Nastanejo lahko poškodovancu ali zdravstvenim zavodom in zavarovalnicam, zato je pri odmeri višine odškodnine poškodovancem treba upoštevati tudi možnost zahtevkov teh ustanov. V Nemčiji se med stroški zdravljenja priznavajo tudi stroški, nastali bližnjim sorodnikom za obiske poškodovanca v času bolnišničnega zdravljenja.

Stroški *povečanih potreb in dodatne nege* lahko nastanejo za krajše obdobje, ko se poškodovanec še zdravi, lahko pa povečanje potreb in dodatne nege postane trajno. Kažejo se predvsem kot potreba po boljši, dietni prehrani ali kot potreba po stalni pomoči pri vsakdanjih opravilih.

Izguba zaslužka kot premoženjska škoda se kaže kot razlika med zaslužkom, ki bi ga oškodovanec prejemal, če ne bi bilo poškodbe, in med tistim, kar dejansko prejema. Pri zaposlenih poškodovancih izgube dohodka ni težko ugotoviti. V Sloveniji se priznava zaposlenim osebam kot razlika med prejeto neto plačo in tisto, ki bi jo oškodovanec dobil, če zaradi zdravljenja ne bi bil odsoten z dela. Nezaposlene osebe praviloma niso upravičene do izgube dohodka, je pa sodišče izgubo dohodka prisodilo tudi gospodinji, ki se je ukvarjala s šivanjem kot postransko dejavnostjo, čeprav dejavnost ni bila prijavljena. Izpodbijano sodbo pa je razveljavilo zato, ker nižje sodišče pri določanju višine izgubljenega zaslužka ni upoštevalo vseh okoliščin, ki vplivajo na zaslužek, upoštevalo ni tudi davčnih obveznosti.²²

V Nemčiji in Italiji se priznavajo stroški izgube dohodka tudi nezaposlenim osebam – gospodinjam. V Nemčiji ima poškodovana gospodinja pravico do povračila stroškov za najeto osebo, ali če družinski člani opravljajo njeno delo, pa tudi takrat, ko ni

²² Sklep Vrhovnega sodišča RS, opr. št. II Ips 554/6 z dne 9. 4. 1998 (v Koman Perenič 2004, 62).

potrebna posebna pomoč. Višina odškodnine se izračuna na osnovi Dogovora o plačah državnih uslužbencev. Velja pravilo, da je gospodinjsko delo enakovredno kot ostala dela. V Italiji je odškodnina gospodinjam priznana za izgubo delovnih zmožnosti in se izračuna na osnovi trikratne minimalne pokojnine. V primeru dodatne najete pomoči, je upravičena do povračila tudi teh stroškov.

Tako v Nemčiji kot v Italiji so do povračila škode upravičeni tudi delodajalci, in sicer za čas odsotnosti zaradi zdravljenja pri njih zaposlenega poškodovanca. V Sloveniji delodajalci niso upravičeni do odškodnine za povračilo bolniškega staleža iz naslova police obveznega zavarovanja vozil za čas odsotnosti svojih zaposlenih zaradi zdravljenja posledic prometne nezgode. Z zakonom o obveznih zavarovanjih vozil v prometu je krita škoda, ki je povzročena z vozilom, le neposrednim oškodovancem in na osnovi odškodninskih zahtevkov zavodov za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter subrogacijskih zahtevkov zavarovalnic za izplačane stroške iz dodatnega zdravstvenega zavarovanja.²³ Posredni oškodovanci za tožbo proti povzročitelju (zavarovalnici) niso aktivno legitimirani.²⁴

Stroški pogreba so v primeru smrti poškodovanca prav tako priznana oblika škode v vseh treh državah. V Sloveniji so poleg pokopa kriti tudi stroški nagrobnika, žalne obleke, venci, pogostitev ipd. glede na krajevne običaje. V Nemčiji se pri odmeri odškodnine upošteva npr. tudi ekonomsko socialni položaj pokojnega, v Italiji pa se ne priznajo stroški pogostitve pogrebcev.

5.5 Odškodnina za telesne poškodbe obiskovalcu v državi nastanka škodnega dogodka

Inštitut odškodnine za škodo na osebah je eden tistih pravnih inštitutov, ki vseskozi vzbuja pozornost javnosti. Ob upoštevanju uporabe merodajnega prava po načelu »lex loci delicti commissi« se vse pogosteje postavlja vprašanje, katera je višina »pravične denarne odškodnine« za telesne poškodbe osebe, ki je slučajno v neki državi in kot obiskovalec utрпи telesne poškodbe.

Rekli smo, da pravična denarna odškodnina za oškodovanca ni reparacija, saj telesnih, duševnih bolečin in strahu ni mogoče izbrisati, kot bi jih ne bilo in prisojena denarna odškodnina ne bo odpravila prizadetosti v oškodovančevi osebni sferi. Namen odškodnine je v njem zbuditi občutek določenega moralnega zadoščenja, ki naj omili njegove težave, tj. škodo. Odškodnina naj bi mu omogočila ustvariti si udobje, olajšanja pri prilagajanju in preusmerjanju v novih življenjskih okoliščinah, v katerih se je znašel zaradi poškodb. Kolikšne napore mora oškodovanec po poškodbi vlagati, da bo dosegel svoje cilje, v kolikšni meri bodo potrebne preobrazbe posameznika, da najde nov ali drugačen smisel v življenju, je odvisno od teže poškodb. Kolikšna denarna sredstva so mu odmerjena za zadoščenje, je odvisno od kraja – države prometne nezgode, s tem pa

²³ ZOZP 18. člen.

²⁴ Višje sodišče v Ljubljani, VSL sodba I Cpg 127/2002 z dne 2. 12. 2003.

od vsebine in vrednotenja pravno priznane škode v državi prometne nezgode, na kar, med drugim, vpliva tudi ekonomska moč države.

Že iz prikazanih primerov višin odškodnin za negmotno škodo bi lahko sklepali, da sta nemški in slovenski poškodovanec lahko zadovoljna z odškodnino, odmerjeno za poškodbe, nastale v Italiji, italijanski poškodovanec pa se nasprotno lahko čuti prikrajšan, ko prejme odškodnino v Sloveniji ali Nemčiji. Vendar pa se lahko tako Slovenec kot Nемец najdeta v enakem ali v nezavidljivo slabšem položaju, če utrpita poškodbe na primer na Slovaškem. Katera merila naj bi se uporabljala pri odmeri odškodnine, da bi ta lahko bila pravična, in ali oškodovanec iz ekonomsko šibkejšje države, ki je utrpel poškodbe v času obiska v ekonomsko močnejši državi, res prejme enako višino odškodnine kot državlján oziroma prebivalec te ekonomsko močnejše države?

V Italiji je leta 1995 Prizívno sodišče v Trstu izdalo sodbo, v kateri je slovenskemu državljanu, ki je utrpel škodo v Italiji, priznala odškodnino za biološko in moralno škodo po tam veljavnih normah, vendar zmanjšano za eno tretjino, za kolikor je bila kupna moč v Sloveniji nižja kot v Italiji.²⁵ 12. 4. 2000 je ISVAP²⁶, zavod za nadzor zavarovalnic in pozavarovalnic na osnovi številnih pritožb oškodovancev (tujcev, ki bivajo v državi) z okrožnico 407 D pozval zavarovalnice, da pri odmeri odškodnine upoštevajo, da se dejanski znesek škode določa glede na kraj, kjer oseba živi in dela; zbir ekonomskih podatkov, potrebnih za popolno določitev in izplačilo škode zato izhaja iz realnega ekonomskega stanja države, v kateri živi oškodovanec.

Čeprav je bila okrožnica izdana zaradi zaščite tujcev, ki bivajo v Italiji in so jim zavarovalnice priznavale nižje odškodnine kot državljanom Italije, so nekatere zavarovalnice navodilo začele upoštevati tudi pri priznavanju odškodnin prebivalcem drugih držav, vsekakor tistim, ki živijo v državi z nižjo kupno močjo. Novejša sodna praksa, ki bi zavzela stališče do odmere odškodnine obiskovalcem, ki utrpijo škodo v Italiji, ni objavljena.

Tudi nemška sodišča so že odločala o vprašanju višine odškodnine oškodovancem, ki prebivajo v drugi državi. Višje deželno sodišče v Kölnu (OLG Köln) je s sodbo ZFS 1994, 47 poljskemu oškodovancu, ki je bil v času nezgode v Nemčiji na obisku, prisodilo za eno četrtno nižjo odškodnino, kot bi jo dobil prebivalec Nemčije (Huber 2005). Odločitev je obrazložilo z nižjo kupno močjo na Poljskem, pri tem pa upoštevalo tudi okoliščine, da so nekatere dobrine v Nemčiji cenejše kot na Poljskem in se navezovalo na dohodek oškodovanca in na njegovo zaposlitev.

V obdobju od uveljavitve 4. direktive v Sloveniji, 1. 5. 2004, ko po navodilih nemških partnerjev obdelujemo odškodninske zahteve za škode, nastale v Nemčiji,

²⁵ Carducci (2001): avtor ne navaja opravilne številke sodbe, temveč primer navaja v kontekstu spornih vprašanj dosojanja odškodnin tujcem, ki bivajo v Italiji, in tujcem, ki se v času škodnega dogodka v Italiji nahajajo kot obiskovalci.

²⁶ ISVAP = Istituto per la Vigilanza sulle Assicurazioni Private e di Interesse Collettivo.

tudi v slovenskih zavarovalnicah, ni opaziti, da bi slovenskim državljanom in prebivalcem priznavali nižje odškodnine.

Sodbe, s katero bi bila dosojena odškodnina tujcu odvisna od višine kupne moči države, v kateri živi in dela, v slovenski zbirki sodnih praks nisem našla.

Višina odškodnine za telesne poškodbe, ne pa tudi ugotavljanje pravno priznane škode glede na kraj bivanja oškodovanca, se v dosedanji praksi odmerja po prosti presoji sodnika. Kdaj in po katerih merilih bo višina odškodnine glede na kraj bivanja postala sodna in zavarovalna praksa, pa bo pokazal čas.

6 ZAKLJUČEK

Pravni redi držav Evropske skupnosti varujejo pravico oškodovancev do odškodnine za škodo, ki so jo utrpeli v prometnih nesrečah. Povezovanje v skupnost držav pa še ne pomeni enotnega pojmovanja vsebine pravno priznanih vrst premoženjske in nepremoženjske škode, kakor tudi ne enotnih kriterijev za odmero odškodnine. Upoštevanje načela kraja nastanka prometne nezgode zagotavlja oškodovancem odškodnino za škodo, ki jo varuje pravo države, v kateri se je prometna nezgoda zgodila.

Med v nalogi primerjanimi državami smo videli, da so posamezne vrste premoženjske škode različno varovane, še večja pa so razhajanja pravnih redov pri varovanju pravice do odškodnine zaradi posega v oškodovančevo osebno integriteto in s tem povezanih pravno priznanih vrst nepremoženjske škode, kriterijev, po katerih se posamezna vrsta škode priznava, in načinov odmere odškodnine ter nenazadnje (ne pa tudi zadnje) glede upravičencev do odškodnine. Vprašanja pravno priznanih vrst škod so živa in se spreminjajo, tako kot se spreminjajo razmerja v širšem družbenem okolju. Teoretična izhodišča in pojmovanja se prenašajo v pravno prakso, v določenih družbenih okoliščinah pa so potrebne spremembe, ki se lahko postopoma uveljavljajo in oblikujejo skozi sodbe sodišč, ali pa zakonodajalec določi, kaj se in kaj se ne priznava za škodo, ki je vključena v odškodnino.

Dosedanje usklajevanje zakonodaj držav članic EU na področju zaščite žrtev prometnih nesreč je zagotovilo oškodovancem lažje uveljavljanje odškodnine s tem, ko 4. direktiva omogoča oškodovancu uveljavljanje odškodnine v njemu poznanem jeziku in v državi, v kateri živi, 5. direktiva pa bo oškodovancu dala tudi možnost sodnega varstva v državi bivanja oškodovanca. Razlike med posameznimi vrstami pravno priznanih škod s tem še niso odpravljene. Do sedaj smo se z njimi srečevali oškodovanci, njihovi zastopniki in zaposleni na področju mednarodnih avtomobilskih škod v zavarovalnicah. Z uveljavitvijo 5. direktive pa se bodo s pritožbami prebivalcev držav članic EU glede obstoječih razhajanj v vzpostavljeni zašiti oškodovančeve pravice do popolne odškodnine, vključujoč zaščito njihove družine, tj. posrednih oškodovancev, upravičenih do odškodnine, kriterije za oceno telesnih poškodb izvedencev medicinske stroke in načine odmere odškodnine, prav gotovo srečali tudi sodniki.

Prav dejstvo, da se strokovna javnost (tako tuja kot slovenska) do sedaj še ni posebno ukvarjala s posameznimi vrstami pravno priznanih škod v različnih pravnih redih, je razlog za pomanjkanje literature in strokovnih člankov s področja, ki sem ga v nalogi obravnavala. Pri izdelavi naloge sem izhajala iz opažanj in izkušenj pri delu v oddelku mednarodnih avtomobilskih škod zavarovalnice, v kateri sem zaposlena. Pri iskanju odgovorov na zastavljena vprašanja sem se zato opirala na prispevke pravnih strokovnjakov škodnih oddelkov zavarovalnic in na usmeritve kolegov, ki se v tujih zavarovalnicah srečujejo z enakimi vprašanji in pripombami oškodovancev.

LITERATURA

- Bona, Marco in Umberto Oliva. 2001. *Il danno biologico nella riforma della R.C.A.*
Http://www.jus.unitn.it/cardozo/Review/Torts/bona2001 (april 2006)
- Bona, Marko. 2004. Reparation for serious personal injuries in Europe: a comparative overview. V *European Traffic Law Days*. Trier: Institute for European Traffic Law & Academy of European Law.
- Božič Penko, Ana. 2003. *Strah kot nepremoženjska škoda*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Brank, Janez. 2000. *Obligacijsko pravo*. 3. izd. Koper: Visoka šola za management.
- Carducci, Roberto. 2001. *Ulteriori considerazioni sul danno allo straniero*.
Http://www.intereuropeag.com/konferenz2/01 (april 2006)
- Cigoj, Stojan. 1969. *Odškodninska odgovornost avtomobilista in zavarovanje*.
Ljubljana: ČZ Uradni list SRS.
- Cigoj, Stojan. 1982. *Avtomobilist, odškodninska odgovornost in zavarovanje odgovornosti*. Ljubljana. ČZ Uradni list SRS.
- Cigoj, Stojan. 1989. *Teorija obligacij, splošni del obligacijskega prava*. Ljubljana: ČZ Uradni list SRS.
- Cigoj, Stojan. 1991. *Institucije obligacij, posebni del obligacijskega prava, kontrakti in reparacije*. Ljubljana: ČZ Uradni list Republike Slovenije.
- Corrado, Anna. 2006. Danno esistenziale: nei tribunali piace ancora il criterio »fai-date«. Il monitoraggio. V *Guida al Diritto, Responsabilità e Risarcimento*, 2, str. 9. Trieste: Il sole 24 ore.
- Čurković, Marijan. 1990. *Međunarodna karta osiguranja motornog vozila*. Zagreb: Croatia-osiguranje
- Čurković, Marijan. 1996. Naknada nekih specifičnih troškova vezanih uz prometnu nezgodu. V *Zbornik s 4. savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta*, str. 21–28. Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje.
- Čurković, Marijan. 2003. Oblici i kriteriji naknade nematerijalne štete u nekim europskim zemljama. V *Zbornik sa 11. savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta*, str. 15–37. Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje.
- Dorbolo, Davor. 2004. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim osiguranjima i drugim osigurateljno pravnim propisima u Njemačkoj. V *Zbornik sa seminara međunarodnih automobilskih šteta*. Šibenik: Croatia osiguranje
- Hacks, Susanne, Aneli Ring in Peter Böhm. 2004. *Schmerzensgeld Beträge*. 22. izd. Bonn: Deutscher Anwalt.
- Huber, Christian. 2005. Höhe des Schmerzensgeldes und ausländischer Wohnsitz des Verletzten. V *Europäische Verkehrsrechtstage*. Trier: Institut für Europäisches Verkehrsrecht & Europäischen Rechtsakademie.
- Jadek Pensa, Dunja, Božena Novak, Mojca Smrekar Tomelj in Zvone Strajnar. 2001. *Denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo*. Ljubljana: GV Založba.

- Jurišević, Marina. 1998. Način obrade i likvidacije štete u Italiji. V *Zbornik s 6. savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta*, str. 49–66. Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje.
- Koman Perenič, Lidija. 2004. *Škoda in odškodnina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Lemor, Ulf in Ariane Becker. 2004. *Road accidents – The victim's guide to Europe*. Berlin: GDV Dienstleistungs-GmbH & Co. KG.
- Metzler, Martin. 2005. 5. direktiva EU o osiguranju od automobilske odgovornosti. V *Zbirka biltena Hrvatskog ureda za osiguranje objavljenih u 2005*, št. 65, str. 5–15. Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje.
- Plavšak, Nina, Miha Juhart, Dunja Jadek Pensa, Vesna Kranjc, Peter Grile, Ada Polajnar Pavčnik, Mile Dolenc in Marijan Pavčnik. 2003. *Obligacijski zakonik (OZ) s komentarjem, splošni del*. Ljubljana: GV Založba.
- Rodolfi, Marco. 2005. Danno biologico, Le micropermanenti. V *Guida al Diritto, Responsabilità e Risarcimento*, 6, str. 52. Trieste: Il sole 24 ore.
- Sokol, Nikola. 1998. Naknada troškova vezanih uz prometnu nezgodu u Njemačkoj. V *Zbornik s 6. savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta*, str. 67–77. Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje.
- Spera, Damiano. 2005. Come calcolare il risarcimento spettante. V *Guida al Diritto, Responsabilità e Risarcimento*, 15, str. 118. Trieste: Il sole 24 ore.
- Strohsack, Boris. 1990. *Obligacijska razmerja II, odškodninsko pravo in druge neposlovne obveznosti*. Ljubljana: Uradni list RS.
- Terčon, Mitja. 1999. Odškodnine za telesne poškodbe v Italiji. V *V. seminar s področja avtomobilskega zavarovanja*. Moravske Toplice: Slovensko zavarovalno združenje.
- Zobec, Jan. 1996. Neuporaba osebnega avtomobila kot navadna škoda. V *Pravosodni bilten*, št. 3/4, str. 5–13.

PRAVNI VIRI

- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/26/ES z dne 16. 5. 2000. Uradni list Evropske unije L 181
- Direktiva Evropskega parlamenta in sveta 2005/14/ES z dne 11. 5. 2005. Uradni list Evropske unije L 149
- Obligacijski zakonik. 2001. *Uradni list RS*, 83/2001
- Zakon o obveznem zavarovanju v prometu. 2005. Uradni list RS 35/2005
- Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku. 1999. Uradni list RS 56/1999
- Zakon o pravdnem postopku. 2004. Uradni list RS 36/2004
- Bürgerliches Gesetzbuch. <http://dejure.org/gesetze/BGB> (marec, 2006)
- Codice civile. http://jus.unitn.it/cardozo/Obiter_Dictum/codciv/Codciv.htm (marec 2006)

Legge nr. 57/2001 – Disposizioni in materia di apertura e regolazione dei mercati. 2001.
Gazzetta Ufficiale 66/2001

Legge nr. 273/2002 – Misure per favorire l'iniziativa privata e lo sviluppo della
concorrenza. Gazzetta Ufficiale 293/2002

INTERNETNE STRANI

www.altalex.com (april 2006)

www.ania.it (marec 2006)

www.dejure.org (marec 2006)

www.diritto.it (april 2006)

www.jus.unitn.it (marec 2006)

www.sodisce.si (april 2006)

PRIROČNIKI, SLOVARJI

Debenjak, Riko. 1998. *Veliki nemško-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Dizionario Graziati della lingua italiana. 1978. 13. izd. Milano: Aldo Graziati Editore.

Oxford Advanced Learner's Dictionary. 1989. Oxford: Oxford University Press.

Veliki angleško-slovenski slovar. 1978. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Priloge

- Priloga 1** Primer iz zbranih sodnih odločb odmere odškodnine za nepremoženjsko škodo v Sloveniji
- Priloga 2** Primer iz zbranih sodnih odločb za odmero odškodnine za nepremoženjsko škodo v Nemčiji
- Priloga 3** Tabela za odmero odškodnine za mikro invalidnost po zakonu št. 57/2001
- Priloga 4** Tabela za odmero odškodnine za biološko škodo sodišča v Milanu
- Priloga 5** Tabela za odmero odškodnine za biološko škodo sodišča v Bologni

Poškodbe hrbtenice in reber

Kot dodatne nevéčnosti so opredeljene trimesečna prehodna spolna impotenca in dve psihični krizi.

STRAH 300.000,00 SIT

Utrpel je primarni strah, saj se spominja, da je pred trčenjem zaradi kričanja drugih pogledal nazaj in videl prihajajoči avtomobil. Skušal je stopiti iz avtomobila, v katerem je reševal ponesrečenca, vendar ni uspel. Dogodek se mu je vtisnil v spomin in kasneje ga je bilo strah sodelovati v prometu. Sekundarni strah je pri poškodovancu trajal 7 mesecev in je bil precej intenziven; pripeljal je tudi do dveh večjih depresivnih stanj.

ZŽA 2.800.000,00 SIT

Zavita gibljivost ledvenega predela hrbtenice in desnega gležnja ter pokontuzijski sindrom pri tožniku povzročata, da ni več sposoben za opravila, pri katerih je potrebno dvigovanje in prenašanje bremen nad 5 kg, pogosto sklanjanje in pripogibanje, ter za opravila, pri katerih se prenašajo grobe vibracije prek ledvenega dela hrbtenice, torej tudi za daljšo vožnjo reševalnega avtomobila. Zato se v službi več ukvarja z delom vodje avtoparka kot z delom voznika reševalca. Pri rekreativnem udejstvovanju je moral opustiti smučanje in tenis. Znaki pokontuzijskega sindroma se izražajo s čezmerno vzdražljivostjo vegetativnega živčnega sistema, ki se pri tožniku kaže z živčno napetostjo, čezmerno živčno vzdražljivostjo, slabim spanjem in motnjami zaponljivosti.

ODŠKODNINA 4.200.000,00 SIT

OPOMBE II Ips 130/97, revizija tožeče stranke je bila zavrnjena.

277.

DATDG = 7. 8. 1992
DATSOD = 15. 4. 1994
FISCHER = 3
ODŠKODN = 53
SKUPINA Poškodbe hrbtenice

334

Poškodbe hrbtenice in reber

TEKST

OŠKODOVANEK

Zenska, stara 26 let

POŠKODBA

Izvin vratne hrbtenice, lažji pretres možganov, udarnina prsnega koša, dražeča poškodba 6. desne vratne korenine.

TB 1.300.000,00 SIT

Travmatolog: 2 dni hude TB, 3 dni občasne hude, 5 dni srednje hude, 7 dni občasne srednje hude, 3 tedne lahke, 4 tedne občasne in pojemajoče lahke TB.

Nevrolog: nekaj dni zelo hudih glavobolov, 2 do 3 tedne hudih, 3 do 5 tednov zmernih.

Nevščnosti med zdravljenjem

3 mesece je bila odvisna od pomoči drugih, 2 meseca je preležala, vratna opornica.

STRAH 200.000,00 SIT

Strah za izid zdravljenja.

ZŽA 1.500.000,00 SIT

15-odstotno ZŽA; omejena gibljivost vratne hrbtenice, ranljivost vratnih struktur, pomanjkanje moči v desnici, nevrolično reagiranje, kronični bolečinski sindrom: težave pri delu (mikroskopiranje) in pri vožnji z avtomobilom, v katerem preživi dnevno nekaj ur, težave pri fizičnih naporih, posebej pri prenašanju bremen.

ODŠKODNINA 3.000.000,00 SIT

OPOMBE II Ips 116/96, reviziji obeh pravnih strank sta bili zavrnjeni.

278.

DATDG = 21. 6. 1993
DATSOD = 2. 6. 1997
FISCHER = 4
ODŠKODN = 53
SKUPINA Poškodbe hrbtenice

335

Poškodbe kolena in goleni

odškodnina za ZŽA je bila z 2.800.000,00 SIT znižana na 2.000.000,00 SIT.

487.

DATDG = 29. 3. 1991
DATSOD = 6. 2. 1996
FISCHER = 4
ODŠKODN = 48
SKUPINA Poškodbe goleni

TEKST

OŠKODOVANEK

Moški, kot pešec je bil poškodovan v prometni nesreči, star 36 let, pleskar, večinoma se je preživljal s priložnostnim delom

POŠKODBA

Prelom desne goleni, zlom leve čelnice, ki je segal na rob očnice, večkomodni prelom desne goleni na piščali.

TB 900.000,00 SIT

Zelo hude 12 dni, srednje hude 2 dni ob odstranitvi fiksacijskega materiala. Kasneje so bile lahke in občasne, ki so se pojavljale 2 tedna, občasno pa se še sedaj.

Nevščnosti med zdravljenjem

Hospitalizacija: 4 operacije, jemanje zdravil, antibiotikov. Ambulantno zdravljenje: večkratni kontrolni pregledi, večkratni rentgenski pregledi noge. Rehabilitacija: bergele.

STRAH 400.000,00 SIT

Občasno hud, ob vsaki izmed treh operacij, sicer pa v lahki obliki trajno prisoten kar 14 mesecev. Zaskrbljen je bil tudi, da ne bi izgubil noge.

SKAŽENOST 400.000,00 SIT

Desna golen je hudo deformirana zaradi neestetskih brazgotin, ki se mahajajo na sprednji in delno na notranji strani goleni. Operativna brazgotina je dolga 23 cm in široka 4 cm.

578

Poškodbe kolena in goleni

ZŽA 2.000.000,00 SIT

20-odstotno ZŽA. Oslabljena moč desne okončine. Zaradi posledic nesreče ne more več dvigovati težjih bremen, opravljati pleskarskih del, saj ne more stopiti na leslev, kar je pri takšnih delih nujno, prav tako ne more normalno hoditi.

ODŠKODNINA 3.700.000,00 SIT

OPOMBE II Ips 115/97, reviziji tožeče stranke je bilo delno ugodeno glede tožnikove sodgovornosti za škodni dogodek (z 80 odstotkov znižana na 60 odstotkov). Glede višine odškodnine odločitvi sodišča prve in druge stopnje nista bili spremenjeni.

488.

DATDG = 21. 10. 1991
DATSOD = 28. 10. 1994
FISCHER = 4
ODŠKODN = 45
SKUPINA Poškodbe kolena

TEKST

OŠKODOVANEK

Moški srednjih let, pismonoša

POŠKODBA

Večfragmentarni odprt zlom desne pogačice, odrganje spodnjega pola desne pogačice, manjša raztrganina na ustnici, podplutba na zgornji levi vekci ter odrgnina hrbtišča.

TB 750.000,00 SIT

5 dni hude TB, 4 dni občasne hude, 2 tedna srednje hude, 4 tedne občasne srednje hude, 6 tednov lahke, občasne bolečine ima še vedno pri večjih obremenitvah desnega kolena.

Nevščnosti med zdravljenjem

Hospitalizacija: 2 operativna posega. Ambulantno zdravljenje: večtedenska mavčna imobilizacija, težave pri osebni higieni in pri spanju. Rehabilitacija: dolga fizioterapija.

579

Lfd. Nr.	Betrag DM Euro	Verletzung	Dauer und Umfang der Behandlung; Arbeitsunfähigkeit	Person des Verletzten	Dauerschaden	Besondere Umstände, die für die Entscheidungen maßgebend waren	Gericht, Datum der Entscheidung, Az., Veröffentlichung bzw. Einsender
217	1000 € 500	HWS-Schleudertrauma	11 Tage krankgeschrieben, Wattekrawatte	28-jähr. Frau		Erheblicher Verkehrsverstoß des Schädigers; HWS-Schleudertrauma in der ersten Zeit nach dem Unfall außerordentlich schmerzhaft und beeinträchtigend	OLG Koblenz 30.5.1988 12 U 1396/87 VorsRiOLG Jetter
218	1000 € 500	Lokale Entzündungen und Schwellungen sowie Vakantwucherungen infolge fehlerhafter zahnärztlicher Gestaltung und Inkorporation einer Prothese		Mann		Behandlungsfehler sowie Beschwerden sind als weniger schwer einzustufen	OLG Oldenburg 25.5.1993 5 U 149/92 5. Zivilsenat OLG
219	1000 € 500	HWS-Zerrung 1.-2. Grades	MdE: 4 Wochen 100 % 4 Wochen 20 % Klägerin konnte Haushalt und ihre Kinder allenfalls 2 Wochen nicht und danach zu 50 % versorgen	Hausfrau			OLG Oldenburg 21.6.1996 6 U 84/96 DAR 1996, 464
220	1000 € 500	Neuerstellung einer Kombinationszahnprothese nach Verlust während eines Krankenhausaufenthalts (versehentliches Wegwerfen durch eine Lernschwester), wobei die gesamte Konstruktion, bestehend aus einem fest-sitzenden Brückenersatz, von den Zähnen 44 nach 34 mit intrakoronalen Fräsungen und extrakoronalen Geschieben, neu erstellt werden musste	6 Behandlungen	45-jähr. Frau			OLG Thüringen 17.11.1995 4 W 478/95 RA Dr. Burmann, Erfurt
221	1000 € 500	Herbeiführung einer Schwangerschaft und Geburt gegen den Willen der Verletzten infolge fehlerhafter Sterilisation wegen Durchtrennung des Mutterbandes, erneuter Sterilisationseingriff		6-fache Mutter mittl. Alters			BGH 18.3.1980 VI ZR 247/78
222	1000 ● € 500	Prellung am Knie durch Faustschlag		Tennis-spieler		Mitberücksichtigt wurde, dass die Ausgangslage der Auseinandersetzung zwar einseitig vom Beklagten begonnen wurde, die weitere Entwicklung jedoch auch durch entsprechenden Beitrag des Klägers erfolgte. Die Bemessung des Schmerzensgeldes lag daher an der unteren Grenze	AG Freiburg i. Br. 13.2.2001 11 C 4276/00 RAe Leist & Memming, Freiburg-St. Georgen
223	1000 ● € 500	Tiefe, ca. 4 cm lange, quer verlaufende Platzwunde im Bereich der Kinnspitze; Schmelz-Dentinfrastrukturen der gesunden Backenzähne 14, 16, 26		Schüler	Erkennbare Narbe im Bereich der Kinnspitze	50 % Mitverschulden bei Fahrrad-unfall	AG Holzminden 8.9.1993 2 C 163/93 RAe Hörmann, Holzminden
224	1000 ● € 500	Außenbandriss linkes Oberschenkelgelenk	11 Tage Krankenhaus. MdE: 3 Wochen 100 % 1 Monat 20 % 2 ½ Monate 10 %			1/3 Mitverschulden	AG Koblenz 8.12.1989 ZfS 1990, 369

● Mithaftung (siehe vorletzte Spalte)

Lfd. Nr.	Betrag DM Euro	Verletzung	Dauer und Umfang der Behandlung; Arbeitsunfähigkeit	Person des Verletzten	Dauerschaden	Besondere Umstände, die für die Entscheidungen maßgebend waren	Gericht, Datum der Entscheidung, Az., Veröffentlichung bzw. Einsender
2045	€ 12500	HWS-Schleudertrauma mit epiduraler Einblutung im Spinalkanal	Ca. 1 Jahr später 3 Wochen stationär	Justizsekretärin	Auf Dauer erwerbsunfähig	Das HWS hat zu anhaltenden Sensibilitätsstörungen im rechten Arm geführt, die epidurale Blutung hat eine Reizung der Hirn- und Rückenmarkhaut ausgelöst. Deshalb sind auch die migräneartigen Kopfschmerzen als Folge des Unfalls anzusehen	LG Berlin 5.9.2000 21 O 474/97 bestätigt KG 1.7.2002 12 U 8427/00 RiKG Philipp
2046	25000 € 12500	Schädelhirntrauma; Kompressionsbruch des 3. Brustwirbelknochens, Bruch der Mittelfußknochen 1 bis 3 rechts, Pneumothorax links; zahlreiche Riss- und Quetschwunden im Gesicht, am linken Oberschenkel und an der Schulter	Mehrere Monate Krankenhaus	Kaufm. Angestellte	Belastungs- und Spontanschmerz im Bereich des BWS, ausstrahlend bis in den Kopf, mit migräneartigen Kopfschmerzen; Schmerzen im Vorderfußbereich mit Schwierigkeiten beim Abrollen		LG Bielefeld 1.3.1988 8 O 28/85 RAe Weber & Koll., Münster
2047	25000 € 12500	Kopfprellung; Rückenprellung; Abschürfungen; Gehirnerschütterung; völliger Verlust des Geruchssinns	12 Tage stationär, weitere 3 Monate ambulante Behandlung, 1 Monat erwerbsunfähig	21-jähr. Sekretärin	MdE: 10 %	Die Sorge der Klägerin, wegen des Verlustes des Geruchssinns und des angeblichen Verlustes des Geschmackssinns, keinen geeigneten Lebenspartner zu finden, vermag die Kammer mit Blick auf die fortschreitende Gleichberechtigung der Geschlechter nicht nachzuvollziehen, zumal die früher einmal typische Hausfrauenehe nicht mehr als gesetzliches Leitbild dient	LG Braunschweig 14.3.1996 4 O 497/95 RAe Krause & Weiss, Braunschweig
2048	25000 € 12500 + immat. Vorbehalt	Teileriss und Abriss des Außenmeniskus im rechten Kniegelenk, Riss des vorderen Kreuzbandes, osteochondraler Teilausriss des hinteren Kreuzbandes, osteochondrales Knochenfragment im hinteren Kniegelenk	3 Wochen Krankenhaus mit Knieoperation; nach Entlassung Benutzung von Unterarmgehstützen und Anlegung einer Kniechiene, nach 5 Wochen erneut 2 Wochen Krankenhaus mit weiterer Knieoperation, anschließend 6 Wochen Tragen einer Kniechiene und 2 Wochen Benutzung von Gehstützen; ca. 1 Jahr krankengymnastische Übungen, 1 Jahr nach Unfall erneut Operation wegen Verkrümmung des Kreuzbandes MdE: 2 Wochen 100 % 6 Wochen 80 % 2 Wochen 100 % 12 Wochen 80 % 7 Monate 30 % 1 Woche 100 % 4 Wochen 80 %	17-jähr. Mann	Funktionsbeeinträchtigung des rechten Kniegelenks mit Instabilitäten MdE: 20 %	Es besteht weiterhin eine schmerzhafte Funktionsbeeinträchtigung des rechten Kniegelenks, wobei nicht sicher ist, ob diese Beeinträchtigung durch weitere Operationen verbessert werden kann; es steht noch eine Kreuzbandoperation aus (Anlage einer Kreuzbandplastik); Verzögerung der Berufsausbildung um 1 Jahr; Kläger musste seinen Berufswunsch des Industriemechanikers aufgeben; Verzicht auf eine bereits geplante Australienreise	LG Braunschweig 6.9.2000 2 O 309/99 (36) RAe Krause u. Weiss, Braunschweig

● Mithaftung (siehe vorletzte Spalte)

Tabela za odmero odškodnine za mikro invalidnost po zakonu št. 57/2001

Točke invalidnosti v %	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Starost v letih									
1-10	674.78	1484.52	2429.21	3508.86	5060.85	6882.76	8974.57	11336.30	13967.95
11	671.41	1477.09	2417.06	3491.31	5035.55	6848.34	8929.70	11279.62	13898.11
12	668.03	1469.67	2404.92	3473.77	5010.24	6813.93	8884.83	11222.94	13828.27
13	664.66	1462.25	2392.77	3456.22	4984.94	6779.51	8839.96	11166.26	13758.43
14	661.28	1454.83	2380.62	3438.68	4959.63	6745.10	8795.08	11109.58	13688.59
15	657.91	1447.40	2368.48	3421.13	4934.33	6710.69	8750.21	11052.90	13618.75
16	654.54	1439.98	2356.33	3403.59	4909.02	6676.27	8705.34	10996.21	13548.91
17	651.16	1432.56	2344.19	3386.05	4883.72	6641.86	8660.46	10939.53	13479.07
18	647.79	1425.14	2332.04	3368.50	4858.42	6607.45	8615.59	10882.85	13409.23
19	644.41	1417.71	2319.89	3350.96	4833.11	6573.03	8570.72	10826.17	13339.39
20	641.04	1410.29	2307.75	3333.41	4807.81	6538.62	8525.85	10769.49	13269.55
21	637.67	1402.87	2295.60	3315.87	4782.50	6504.20	8480.97	10712.81	13199.71
22	634.29	1395.45	2283.46	3298.32	4757.20	6469.79	8436.10	10656.13	13129.87
23	630.92	1388.02	2271.31	3280.78	4731.89	6435.38	8391.23	10599.44	13060.03
24	627.55	1380.60	2259.16	3263.24	4706.59	6400.96	8346.35	10542.76	12990.19
25	624.17	1373.18	2247.02	3245.69	4681.29	6366.55	8301.48	10486.08	12920.35
26	620.80	1365.75	2234.87	3228.15	4655.98	6332.14	8256.61	10429.40	12850.51
27	617.42	1358.33	2222.73	3210.60	4630.68	6297.72	8211.74	10372.72	12780.67
28	614.05	1350.91	2210.58	3193.06	4605.37	6263.31	8166.86	10316.04	12710.83
29	610.68	1343.49	2198.43	3175.51	4580.07	6228.89	8121.99	10259.36	12640.99
30	607.30	1336.06	2186.29	3157.97	4554.76	6194.48	8077.12	10202.67	12571.15
31	603.93	1328.64	2174.14	3140.43	4529.46	6160.07	8032.24	10145.99	12501.31
32	600.55	1321.22	2162.00	3122.88	4504.16	6125.65	7987.37	10089.31	12431.47
33	597.18	1313.80	2149.85	3105.34	4478.85	6091.24	7942.50	10032.63	12361.63
34	593.81	1306.37	2137.70	3087.79	4453.55	6056.83	7897.63	9975.95	12291.79
35	590.43	1298.95	2125.56	3070.25	4428.24	6022.41	7852.75	9919.27	12221.95
36	587.06	1291.53	2113.41	3052.70	4402.94	5988.00	7807.88	9862.58	12152.11

37	583.68	1284.11	2101.26	3035.16	4377.64	5953.58	7763.01	9805.90	12082.27
38	580.31	1276.68	2089.12	3017.62	4352.33	5919.17	7718.13	9749.22	12012.43
39	576.94	1269.26	2076.97	3000.07	4327.03	5884.76	7673.26	9692.54	11942.59
40	573.56	1261.84	2064.83	2982.53	4301.72	5850.34	7628.39	9635.86	11872.75
41	570.19	1254.42	2052.68	2964.98	4276.42	5815.93	7583.52	9579.18	11802.91
42	566.82	1246.99	2040.53	2947.44	4251.11	5781.52	7538.64	9522.50	11733.07
43	563.44	1239.57	2028.39	2929.89	4225.81	5747.10	7493.77	9465.81	11663.23
44	560.07	1232.15	2016.24	2912.35	4200.51	5712.69	7448.90	9409.13	11593.40
45	556.69	1224.73	2004.10	2894.81	4175.20	5678.27	7404.02	9352.45	11523.56
46	553.32	1217.30	1991.95	2877.26	4149.90	5643.86	7359.15	9295.77	11453.72
47	549.95	1209.88	1979.80	2859.72	4124.59	5609.45	7314.28	9239.09	11383.88
48	546.57	1202.46	1967.66	2842.17	4099.29	5575.03	7269.40	9182.41	11314.04
49	543.20	1195.04	1955.51	2824.63	4073.98	5540.62	7224.53	9125.72	11244.20
50	539.82	1187.61	1943.37	2807.08	4048.68	5506.20	7179.66	9069.04	11174.36
51	536.45	1180.19	1931.22	2789.54	4023.38	5471.79	7134.79	9012.36	11104.52
52	533.08	1172.77	1919.07	2772.00	3998.07	5437.38	7089.91	8955.68	11034.68
53	529.70	1165.35	1906.93	2754.45	3972.77	5402.96	7045.04	8899.00	10964.84
54	526.33	1157.92	1894.78	2736.91	3947.46	5368.55	7000.17	8842.32	10895.00
55	522.95	1150.50	1882.64	2719.36	3922.16	5334.14	6955.29	8785.64	10825.16
56	519.58	1143.08	1870.49	2701.82	3896.85	5299.72	6910.42	8728.95	10755.32
57	516.21	1135.65	1858.34	2684.27	3871.55	5265.31	6865.55	8672.27	10685.48
58	512.83	1128.23	1846.20	2666.73	3846.25	5230.89	6820.68	8615.59	10615.64
59	509.46	1120.81	1834.05	2649.19	3820.94	5196.48	6775.80	8558.91	10545.80
60	506.09	1113.39	1821.91	2631.64	3795.64	5162.07	6730.93	8502.23	10475.96
61	502.71	1105.96	1809.76	2614.10	3770.33	5127.65	6686.06	8445.55	10406.12
62	499.34	1098.54	1797.61	2596.55	3745.03	5093.24	6641.18	8388.86	10336.28
63	495.96	1091.12	1785.47	2579.01	3719.72	5058.83	6596.31	8332.18	10266.44
64	492.59	1083.70	1773.32	2561.46	3694.42	5024.41	6551.44	8275.50	10196.60
65	489.22	1076.27	1761.18	2543.92	3669.12	4990.00	6506.57	8218.82	10126.76
66	485.84	1068.85	1749.03	2526.38	3643.81	4955.58	6461.69	8162.14	10056.92
67	482.47	1061.43	1736.88	2508.83	3618.51	4921.17	6416.82	8105.46	9987.08

68	479.09	1054.01	1724.74	2491.29	3593.20	4886.76	6371.95	8048.78	9917.24
69	475.72	1046.58	1712.59	2473.74	3567.90	4852.34	6327.07	7992.09	9847.40
70	472.35	1039.16	1700.45	2456.20	3542.59	4817.93	6282.20	7935.41	9777.56
71	468.97	1031.74	1688.30	2438.65	3517.29	4783.52	6237.33	7878.73	9707.72
72	465.60	1024.32	1676.15	2421.11	3491.99	4749.10	6192.46	7822.05	9637.88
73	462.22	1016.89	1664.01	2403.57	3466.68	4714.69	6147.58	7765.37	9568.04
74	458.85	1009.47	1651.86	2386.02	3441.38	4680.27	6102.71	7708.69	9498.20
75	455.48	1002.05	1639.72	2368.48	3416.07	4645.86	6057.84	7652.01	9428.36
76	452.10	994.63	1627.57	2350.93	3390.77	4611.45	6012.96	7595.32	9358.52
77	448.73	987.20	1615.42	2333.39	3365.47	4577.03	5968.09	7538.64	9288.68
78	445.35	979.78	1603.28	2315.84	3340.16	4542.62	5923.22	7481.96	9218.84
79	441.98	972.36	1591.13	2298.30	3314.86	4508.21	5878.35	7425.28	9149.00
80	438.61	964.94	1578.99	2280.76	3289.55	4473.79	5833.47	7368.60	9079.16
81	435.23	957.51	1566.84	2263.21	3264.25	4439.38	5788.60	7311.92	9009.33
82	431.86	950.09	1554.69	2245.67	3238.94	4404.96	5743.73	7255.23	8939.49
83	428.49	942.67	1542.55	2228.12	3213.64	4370.55	5698.85	7198.55	8869.65
84	425.11	935.25	1530.40	2210.58	3188.34	4336.14	5653.98	7141.87	8799.81
85	421.74	927.82	1518.25	2193.04	3163.03	4301.72	5609.11	7085.19	8729.97
86	418.36	920.40	1506.11	2175.49	3137.73	4267.31	5564.24	7028.51	8660.13
87	414.99	912.98	1493.96	2157.95	3112.42	4232.89	5519.36	6971.83	8590.29
88	411.62	905.55	1481.82	2140.40	3087.12	4198.48	5474.49	6915.15	8520.45
89	408.24	898.13	1469.67	2122.86	3061.81	4164.07	5429.62	6858.46	8450.61
90	404.87	890.71	1457.52	2105.31	3036.51	4129.65	5384.74	6801.78	8380.77

TABELA ZA OCENO BIOLOŠKE ŠKODE SODIŠČA V MILANU**Vrednost osnovne točke se pomnoži s stopnjo invalidnosti in koeficientom starosti****VREDNOST OSNOVNE TOČKE**

Invalidnost %	Vrednost osnovna točke januar 2005	Invalidnost %	Vrednost osnovne točke januar 2005	Invalidnost %	Vrednost osnovne točke januar 2005
1	984,45	35	3.961,17	68	6.301,69
2	1.045,97	36	4.045,46	69	6.339,22
3	1.107,50	37	4.130,37	70	6.374,29
4	1.169,03	38	4.214,66	71	6.407,52
5	1.230,56	39	4.299,57	72	6.438,89
6	1.353,61	40	4.383,86	73	6.467,81
7	1.476,67	41	4.468,77	74	6.495,50
8	1.599,73	42	4.553,06	75	6.521,34
9	1.722,78	43	4.637,97	76	6.545,34
10	1.845,84	44	4.722,27	77	6.567,49
11	1.930,75	45	4.807,17	78	6.589,02
12	2.015,04	46	4.891,47	79	6.607,48
13	2.099,95	47	4.976,38	80	6.625,32
14	2.184,24	48	5.060,67	81	6.641,32
15	2.269,15	49	5.145,58	82	6.656,09
16	2.353,44	50	5.229,87	83	6.670,24
17	2.438,35	51	5.311,70	84	6.682,54
18	2.522,64	52	5.390,46	85	6.693,62
19	2.607,55	53	5.466,75	86	6.703,46
20	2.691,85	54	5.539,97	87	6.712,69
21	2.776,75	55	5.610,73	88	6.720,69
22	2.861,05	56	5.679,02	89	6.728,08
23	2.945,96	57	5.744,24	90	6.734,23
24	3.030,25	58	5.807,00	91	6.739,77
25	3.115,16	59	5.867,30	92	6.744,69
26	3.199,45	60	5.925,14	93	6.748,99

27	3.284,36	61	5.980,51	94	6.752,69
28	3.368,65	62	6.032,81	95	6.755,76
29	3.453,56	63	6.083,26	96	6.758,84
30	3.537,85	64	6.131,87	97	6.761,30
31	3.622,76	65	6.177,40	98	6.763,76
32	3.707,06	66	6.221,09	99	6.765,61
33	3.791,96	67	6.262,31	100	6.768,07
34	3.876,26				

TABELA DEMULTIPLIKATORJEV

Starost	Demultiplikator	Starost	Demultiplikator	Starost	Demultiplikator
1	1,000	35	0,830	68	0,665
2	0,995	36	0,825	69	0,660
3	0,990	37	0,820	70	0,655
4	0,985	38	0,815	71	0,650
5	0,980	39	0,810	72	0,645
6	0,975	40	0,805	73	0,640
7	0,970	41	0,800	74	0,635
8	0,965	42	0,795	75	0,630
9	0,960	43	0,790	76	0,625
10	0,955	44	0,785	77	0,620
11	0,950	45	0,780	78	0,615
12	0,945	46	0,775	79	0,610
13	0,940	47	0,770	80	0,605
14	0,935	48	0,765	81	0,600
15	0,930	49	0,760	82	0,595
16	0,925	50	0,755	83	0,590
17	0,920	51	0,750	84	0,585
18	0,915	52	0,745	85	0,580
19	0,910	53	0,740	86	0,575
20	0,905	54	0,735	87	0,570

Priloga 4

21	0,900	55	0,730	88	0,565
22	0,895	56	0,725	89	0,560
23	0,890	57	0,720	90	0,555
24	0,885	58	0,715	91	0,550
25	0,880	59	0,710	92	0,545
26	0,875	60	0,705	93	0,540
27	0,870	61	0,700	94	0,535
28	0,865	62	0,695	95	0,530
29	0,860	63	0,690	96	0,525
30	0,855	64	0,685	97	0,520
31	0,850	65	0,680	98	0,515
32	0,845	66	0,675	99	0,510
33	0,840	67	0,670	100	0,505
34	0,835				

TABELA ZA OCENO BIOLOŠKE ŠKODE SODIŠČA V BOLOGNI

Sodišče Bologna – formula za izračun			
SVT x BŠ x KS			
Kjer je: SVT = srednja vrednost točke (v EUR)			
BŠ = stopnja invalidnosti ugotovljena kot biološka škoda (%)			
KS = koeficient starosti			
Primer za tri starostne skupine			
Stopnja invalidnosti	Leta		
	18	35	60
20 %	55.000,00	49.000,00	29.180,00
60 %	343.740,00	306.240,00	182.340,00

TRAJNA BIOLOŠKA ŠKODA

Stopnja invalidnosti (v %)	Vrednosti (v euro)	Stopnja invalidnosti (v %)	Vrednosti (v euro)
od 1 do 3	105,13	49	242,48
od 4 do 6	140,04	50	245,45
od 7 do 9	140,30	51	248,41
od 10 do 11	140,56	52	251,37
od 12 do 13	140,83	53	254,33
od 14 do 15	141,09	54	257,29
od 16 do 17	141,35	55	260,25
od 18 do 19	141,62	56	263,22
od 20 do 21	141,88	57	266,18
od 22 do 23	142,45	58	269,14
24	144,15	59	272,11
25	144,43	60	295,57
26	144,70	61	270,03
27	147,59	62	280,99
28	153,43	63	284,25
29	154,25	64	287,21
30	159,00	65	290,08

31	163,76	66	293,13
32	168,53	67	296,09
33	173,30	68	299,05
34	178,06	69	302,01
35	184,83	70	304,98
36	187,59	71	307,94
37	192,36	72	310,90
38	197,13	73	313,86
39	201,89	74	316,82
40	206,66	75	319,77
41	211,43	76	322,75
42	216,19	77	325,71
43	220,96	78	328,68
44	225,72	79	331,64
45	230,63	80	334,60
46	233,60	od 80 do 90	334,60
47	236,56	od 90 do 100	341,28
48	239,52		

DRUGE VREDNOSTI

Biološka škoda – popolna začasna nezmožnost		
euro 42,08 na dan		
Biloška škoda – delna začasna nezmožnost		
euro 21,04 na dan		
Moralna škoda – Kaznivo dejanje		
Od tretjine do polovice celotne biološke škode (trajne in začasne) glede na posamezni primer		
Moralna škoda v primeru smrti (v EUR)		
	Najmanj	Največ
Smrt otroka (vsakemu staršu)	89.616,74	143.929,93
Smrt zakonca (skupno gospodinjstvo)	78.210,98	114.600,93
Smrt starša, ko je otrok mlajši od 30 let (za vsakega otroka)	56.485,70	143.929,93

Smrt starša, ko je otrok starejši od 30 let (za vsakega otroka)	33.674,16	63.546,42
Smrt brata / sestre, če živijo v skupnem gospodinjstvu (za vsakega brata / sestro)	19.552,74	31.501,64
Smrt brata / sestre, če ne živijo v skupnem gospodinjstvu (za vsakega brata / sestro)	14.121,41	25.527,19

Koefficienti starosti

Leta	Koefficient kapitalizacije	Leta	Koefficient kapitalizacije	Leta	Koefficient kapitalizacije
12	20.048	35	17.268	58	11.180
12,6	19.990	35,6	17.181	58,6	11.002
13	19.931	36	17.093	59	10.824
13,6	19.871	36,6	17.002	59,6	10.644
14	19.818	37	16.910	60	10.464
14,6	19.762	37,6	16.815	60,6	10.283
15	19.707	38	16.720	61	10.102
15,6	19.652	38,6	16.621	61,6	9.919
16	19.598	39	16.523	62	9.737
16,6	19.544	39,6	16.420	62,6	9.554
17	19.490	40	16.318	63	9.371
17,6	19.437	40,6	16.211	63,6	9.188
18	19.383	41	16.104	64	9.005
18,6	19.331	41,6	15.994	64,6	8.821
19	19.279	42	15.883	65	8.638
19,6	19.228	42,6	15.768	65,6	8.454
20	19.177	43	15.652	66	8.270
20,6	19.127	43,6	15.533	66,6	8.086
21	19.077	44	15.413	67	7.903
21,6	19.027	44,6	15.289	67,6	7.722
22	18.973	45	15.165	68	7.541
22,6	18.928	45,6	15.037	68,6	7.363
23	18.878	46	14.908	69	7.185
23,6	18.827	46,6	14.775	69,6	7.011

24	18.777	47	14.642	70	6.837
24,6	18.724	47,6	14.504	70,6	6.667
25	18.670	48	14.367	71	6.496
25,6	18.614	48,6	14.225	71,6	6.331
26	18.557	49	14.083	72	6.165
26,6	18.498	49,6	13.937	72,6	6.005
27	18.439	50	13.792	73	5.846
27,6	18.377	50,6	13.612	73,6	5.691
28	18.315	51	13.493	74	5.537
28,6	18.250	51,6	13.339	74,6	5.389
29	18.185	52	13.185	75	5.241
29,6	18.117	52,6	13.028	75,6	5.099
30	18.019	53	12.871	76	4.957
30,6	17.977	53,6	12.710	76,6	4.821
31	17.906	54	12.548	77	4.685
31,6	17.831	54,6	12.383	77,6	4.555
32	17.757	55	12.217	78	4.425
32,6	17.679	55,6	12.048	78,6	4.301
33	17.601	56	11.878	79	4.177
33,6	17.519	56,6	11.705	79,6	4.058
34	17.438	57	11.532	80 in več	3.939
34,6	17.353	57,6	11.356		